

**ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ**

Diplomová práce
**PRÁVNÍ ASPEKTY OBĚHU BANKOVEK
A MINCÍ V ČR**

Markéta Krameriusová

Plzeň 2019

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Markéta KRAMERIUSOVÁ**

Osobní číslo: **R14M0211P**

Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**

Studijní obor: **Právo**

Název tématu: **Právní aspekty oběhu bankovek a mincí v ČR**

Zadávací katedra: **Katedra finančního práva a národního hospodářství**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Právní aspekty oběhu bankovek a mincí de lege historia
3. Právní aspekty oběhu bankovek a mincí de lege lata
4. Právní ochrana oběhu bankovek a mincí v ČR
5. Právní ochrana oběhu bankovek a mincí v ČR de lege ferenda
6. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah kvalifikační práce: 50

Forma zpracování diplomové práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

- Zákon č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí
- Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- JÁNOŠÍKOVÁ, Petra a Petr MRKÝVKA. Finanční a daňové právo. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-639-2
- PAPOUŠKOVÁ, Zdenka a Kristýna ŘEZNÍČKOVÁ. Peníze v právu a ekonomice. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, o.p.s. ve spolupráci s Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-87382-70-7

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Petra Jánošíková, Ph.D.

Katedra finančního práva a národního hospodářství

Datum zadání diplomové práce: 9. března 2018

Termín odevzdání diplomové práce: 31. března 2019

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

JUDr. Petra Jánošíková, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 1. října 2018

PROHLÁŠENÍ

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, březen 2019

.....

podpis autora

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Petře Jánošíkové, Ph.D. za podporu a cenné postřehy, kterými přispěla k vypracování této diplomové práce.

OBSAH

1	Úvod.....	1
2	Právní aspekty oběhu bankovek a mincí de lege historia	3
2.1	První československá měna	3
2.2	Doba okupace	4
2.3	Poválečné Československo	5
2.4	Měnová reforma 1953.....	7
2.5	Období let 1960 - 1992	8
2.6	Vznik koruny české	10
3	Právní aspekty oběhu bankovek a mincí de lege lata.....	11
3.1	Vzhled a motivy bankovek a mincí	11
3.2	Přehled českých bankovek.....	13
3.2.1	Bankovka 100 Kč	14
3.2.2	Bankovka 200 Kč	15
3.2.3	Bankovka 500 Kč	17
3.2.4	Bankovka 1000 Kč	18
3.2.5	Bankovka 2000 Kč	19
3.2.6	Bankovka 5000 Kč	20
3.3	Přehled českých mincí	21
3.3.1	Mince 1 Kč	22
3.3.2	Mince 2 Kč	22
3.3.3	Mince 5 Kč	22
3.3.4	Mince 10 Kč	23
3.3.5	Mince 20 Kč	23
3.3.6	Mince 50 Kč	24
3.4	Pamětní mince a bankovky	24
3.5	Ochranné prvky	25
3.6	ČNB a základní činnost při řízení oběhu bankovek a mincí	29
3.6.1	Zpracovatel tuzemských bankovek a mincí	31
3.7	Oběh bankovek a mincí	32
3.7.1	Úprava příjmu tuzemských bankovek a mincí	33
3.7.2	Úprava výměny tuzemských bankovek a mincí.....	34

3.7.3	Bankovky a mince nevhodné pro další oběh.....	35
3.7.4	Bankovky a mince opotřebované oběhem a poškozené.....	36
3.7.5	Poskytování náhrady za běžně poškozená platidla.....	38
3.7.6	Poskytování náhrady za nestandardně poškozené bankovky a mince	39
3.7.7	Omezení plateb v hotovosti.....	41
3.8	Reprodukce bankovek a mincí.....	42
4	Právní ochrana oběhu bankovek a mincí v ČR.....	44
4.1	Aktivity ohrožující oběh bankovek a mincí.....	44
4.2	Některé příklady způsobů padělání bankovek.....	46
4.3	Stupně nebezpečnosti padělků a padělky v České republice.....	47
4.4	Zadržování podezřelých bankovek a mincí.....	49
4.5	Přestupky proti peněžnímu oběhu.....	51
4.6	Trestné činy proti měně.....	54
4.6.1	Padělání a pozměňování peněz (§ 233).....	54
4.6.2	Neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku (§ 234).....	56
4.6.3	Udávání padělaných a pozměněných peněz (§ 235).....	56
4.6.4	Výroba a držení padělatelského náčiní (§ 236).....	56
4.6.5	Neoprávněná výroba peněz (§ 237).....	58
4.6.6	Ohrožování oběhu tuzemských peněz (§ 239).....	58
5	Právní ochrana oběhu bankovek a mincí de lege ferenda.....	59
6	Závěr.....	60
7	Résumé.....	62
8	Zdroje.....	63
9	Přílohy.....	71

1 Úvod

Hotovostní platební styk. Asi každý si pod tímto slovním spojením představí oběh bankovek a mincí, ovšem jen málokdo zná jeho zákonnou úpravu. Hotovostní platební styk je přitom každodenní součástí našich životů.

V dnešním světě je, řekla bych, i neopatrné se pohybovat v oblasti hotovostního platebního styku bez alespoň základních znalostí zákonů, které ho upravují. V případě neznalosti takových zákonů lze totiž, v lepším případě, skončit s bankovkou či mincí, která je v tak špatném stavu, že si za ni nic nekoupíte, v horším případě lze skončit i ve vězení. Předpokládám, že asi všichni by souhlasili s tím, že je jistě lepší se takovým problémům v budoucnu vyvarovat, a právě proto vznikla tato práce. Mým cílem bude tedy představit problematiku oběhu bankovek a mincí a v rámci ní se zabývat právy a povinnostmi ať už právnických či fyzických osob, a zároveň také představit zákonné mantinely, ve kterých je možné se pohybovat v rámci hotovostního platebního styku, aniž by za to hrozil nějaký trest.

Většina lidí bere bankovky a mince pouze jako prostředek k pořízení si nějaké věci. Málokdo se ale zastaví nad tím, jak dlouhou cestu musela bankovka či mince v jejich rukách urazit, než se dostala k nim. Nepozastaví se na tím, jak jsou skvěle umělecky zpracované, což dokazuje i ocenění, které získala padesáti korunová mince z roku 1993. Málokdo také ví, co vlastně vyobrazení na bankovkách znamená. Ráda bych tedy představila bankovky a mince nejen jako peníze, ale i jako umělecké dílo.

Práci bych rozdělila do celkem pěti kapitol, které bych dále dělila na podkapitoly. V práci použiji především deskriptivní metodu.

V první kapitole bych se zaměřila na historii a vývoj měny na našem území od dob Československa, přes několik měnových reforem i temné časy okupace, až po současnost.

Dále bych navázala přehledem současných bankovek a mincí. Stěžejní částí této práce by pak bylo představení úpravy oběhu bankovek a mincí obsažené v zákonech, vyhláškách či sdělení České národní banky se současným představením funkcí České národní banky v rámci hotovostního platebního styku. V rámci úpravy oběhu bankovek a mincí bych představila nejen problematiku odmítání bankovek a mincí, ale i možností poskytování náhrad za bankovky a mince poškozené.

Nelze opomenout ani aktivity narušující oběh bankovek a mincí, kde se zaměřím na padělání ve více podkapitolách, a to od samotného pojmu po stupně nebezpečnosti padělání. Samozřejmě budou představeny i trestné činy proti měně jako výstraha pro ty čtenáře, kterým by se tato práce dostala do rukou, a neměli by čisté úmysly.

V poslední kapitole bych pak navrhla další možnosti, jak ještě více vylepšit ochranu bankovek a mincí.

V této práci budu vycházet z pramenů platné právní úpravy, a dále z odborných publikací, zabývajících se touto problematikou.

2 Právní aspekty oběhu bankovek a mincí de lege historia

2.1 První československá měna

Počátek československé měny je nerozlučně spjat se zákonem č. 187/1919 Sb. z. a n., kterým Národní shromáždění upravilo oběh a správu platidel na území Československého státu. Tímto zákonem byla za měnovou jednotku označena koruna československá, zkráceně Kč. Ohledně označení nové měnové jednotky probíhala rozsáhlá diskuse. Jedním z možných návrhů byla měnová jednotka s názvem sokol. Sokol byl dokonce jedním z favoritů. Tento návrh se tak líbil, že byly vyraženy i jeho zkušební odračky. Uvažovalo se ale samozřejmě také o tradičnějších jménech jako je například denár nebo groš. Nakonec se ale od těchto návrhů upustilo a zůstalo se u československé koruny.

V ustanovení § 3 zákona č. 187/1919 Sb. z. a n. bylo stanoveno, že neoznačené bankovky Rakousko–uherské banky již více nejsou zákonným platidlem, to neplatilo o mincích Rakousko–uherské měny, které zůstávaly prozatím nadále v oběhu. Stejně tak i některé bankovky Rakousko-uherské banky, které byly opatřeny kolkem v hodnotě jednoho procenta jejich nominální hodnoty, dle zákona č. 84/1919 Sb. z. a n.

„První české papírové peníze byly tištěny domácími pražskými tiskárnami Haase, Národní politika a Česká grafická unie a dále tiskárnou Otto a Růžička v Pardubicích.“¹ Papír, který byl k tištění použit, měl pouze jediný ochranný prvek. Jednalo se o mřížovaný běločarý vodoznak. „Papír pro domácí tiskárny byl vyroben papírnou *Eichmann* v Hostinném.“² Výjimkou byly státočky v hodnotě tisícikoruny, které tiskla tiskárna *American Bank Note Company* v USA, a dále státočky v hodnotě pětitisícikoruny, které byly vytištěny v tiskárně bankovek Rakousko-uherské banky ve Vídni. Později tiskárna *American Bank Note Company* vytiskla i stokoruny, pětisetkoruny a pětitisícikoruny.

První vydané státočky znějící na československou korunu, které nahradily kolkované rakousko-uherské bankovky, byly ovšem tištěné narychlo s chabými ochrannými prvky, tudíž docházelo k jejich častému padělání. To se týkalo především nominálů vytištěných v pražských tiskárnách a v tiskárně bankovek ve Vídni. Z důvodu snadného padělání došlo tedy velmi brzy k jejich rychlému

¹ HÁSKOVÁ, Jarmila. *Československé bankovky, státočky a mince 1919-1992*. Praha: Lunarion, 1993. 128 s. ISBN 80-85774-05-4. s. 44.

² HÁSKOVÁ, Jarmila. *Československé bankovky, státočky a mince 1919-1992*. Praha: Lunarion, 1993. 128 s. ISBN 80-85774-05-4. s. 44.

stažení z oběhu a jejich následnému nahrazení novými stávkami, které měly již dokonalejší ochranné prvky.

Vytištění a zavedení nových papírových platidel trvalo několik měsíců. Mince se ovšem dostávaly do oběhu pomaleji. Prvními mincemi, které byly zavedeny do oběhu, byly mince o nominální hodnotě dvacet haléřů a padesát haléřů. K jejich zavedení došlo až v roce 1921. O rok později se v Kremnici na Slovensku vyrazily i první mince v nominální hodnotě jedné koruny, které nahradily jednokorunové papírové stávkové. Později došlo také k nahrazení papírové pětikoruny za kovovou. V průběhu období první republiky se postupně objevovala ještě další kovová platidla o nominálních hodnotách dva, pět, deset a dvacet pět haléřů, a dále deset a dvacet korun.

V počátečním období první Československé republiky zatím ještě neexistovala centrální banka. Ke vzniku centrální banky dochází až v roce 1926. Správu nově vzniklé měny prozatím vykonával Bankovní úřad ministerstva financí, který byl zřízen dle vládního nařízení č. 119/1919 Sb. z. a n. „V jeho čele stál ministr financí a 10 členů jím jmenovaného bankovního výboru.“³ Bankovní úřad ministerstva financí ovšem také připravoval vznik první československé centrální banky, jejímž vytvořením skončila činnost Bankovního úřadu ministerstva financí. K jejímu vzniku došlo 1. dubna 1926. Její název zněl Národní banka Československá. Její existence už byla připuštěna v roce 1925, a to zákonem č. 102/1925 Sb. z. a n., kterým bylo vládě uloženo její zřízení. Statutárním orgánem této banky byla bankovní rada složená z guvernéra, prvním byl dr. Vilém Pospíšil, a devíti členů. Tato centrální banka se nově starala o emisi papírových bankovek. Tyto bankovky, vydávané Národní bankou Československou, poté postupně nahrazovaly československé stávkové.

2.2 Doba okupace

Vznikem Protektorátu Čechy a Morava 16. března 1939 došlo k mnoha velkým změnám a ani měna nezůstala ušetřena. Byly zavedeny dvě měny, a to říšská marka a protektorátní českomoravská koruna, která byla pevně vázána na marku.

„Protektorát Čechy a Morava neměl pochopitelně na počátku své existence žádné vlastní oběživo. Proto byly v oběhu ponechány mince, bankovky a stávkové

³ HÁSKOVÁ, Jarmila. *Československé bankovky, stávkové a mince 1919-1992*. Praha: Lunarion, 1993. 128 s. ISBN 80-85774-05-4. s. 19.

dřívější československé měny.⁴ Postupně ale dochází k jejich stahování a nahrazování protektorátními. S tiskem protektorátních státovek se začalo již od března roku 1940. S ražbou a zavedením protektorátních mincí se ovšem nejdříve vůbec nepočítalo. Za zákonná kovová platidla se totiž považovaly desetifenyky a pětifenyky, které byly vyráběny říšskými mincovnami. Později ovšem došlo k prosazení a realizaci protektorátních mincí. Ražbu protektorátních mincí, díky odtržení Slovenska a tudíž i ztrátě jediné mincovny na území bývalého Československého státu, zajišťovala firma Vichr a spol. v Lysé nad Labem. Mince byly raženy ze zinku. Právě díky použití tohoto kovu docházelo rychle k jejich černání.

Okupace nacistickým Německem se dotkla i centrální banky. Její název byl změněn z Národní banky Československé na Národní banku pro Čechy a Moravu. Změna názvu byla provedena na základě vládního nařízení č. 96/1939 Sb. z. a n. Tato banka byla výhradním emitentem protektorátních bankovek.

2.3 Poválečné Československo

V květnu roku 1945 došlo k obnovení samostatného Československého státu. Po válce byla jedním z hlavních cílů obnova československé měny.

Na území Československa v tuto dobu obíhala různá platidla. Jednalo se například o říšskou marku. „Oběh říšské marky se ve vnitrozemí podařilo ukončit již 10.5.1945, v pohraničí, které po sedm předcházejících let bylo přímým říšským územím a jiná měna než marka se tam zkrátka nevyskytovala, bylo toto opatření realizováno až 8.7.1945.“⁵ Dále se jednalo hlavně o platidla protektorátní měny, kterou se podařilo úplně stáhnout až v červenci roku 1945, a o československé bankovky a mince. V neposlední řadě zde obíhaly i peněžní poukázky tištěné v Moskvě, které se do Československa dostaly s osvobozenou Rudou armádou. Pouze peněžní poukázky, tzv. moskevské, platily na celém území Československa. Nadále také prozatím zůstala v platnosti i slovenská koruna na území Slovenska.

Tento zmatek musel být brzy napraven měnovou reformou, ke které došlo koncem roku 1945 na základě dekretu prezidenta republiky č. 91/1945 Sb. z. a n., o obnově československé měny. Od 1. listopadu 1945 jím došlo na celém území

⁴ VONDRA, Roman. *Peníze v moderních českých dějinách*. Praha: Academia, 2012. Historie (Academia). 276 s. ISBN 978-80-200-2130-4. s. 67.

⁵ VONDRA, Roman. *Peníze v moderních českých dějinách*. Praha: Academia, 2012. Historie (Academia). 276 s. ISBN 978-80-200-2130-4. s. 71-72.

Československa k zavedení nové, ale hlavně jediné, měnové jednotce koruně československé se zkratkou Kčs. Po finanční stránce na tom Československý stát byl špatně, a lidem bylo proto dovoleno vyměnit oběživo pouze v hodnotě do pěti set Kčs, zbytek byl zadržen a uložen. S tímto zbytkem, jednalo se o tzv. vázané vklady, lidé nemohli disponovat.

Došlo k zavedení dvou sad papírových platidel. První sada představovala papírová platidla, kterou přichystala exilová vláda v Londýně, zatímco druhá sada představovala bankovky a státovky vydané na osvobozeném území. O tisk platidel v Londýně se postaraly tři tiskárny. „Tiskárna *Thomas De La Rue* tiskla státovky v hodnotách 5 Kčs a 10 Kčs, *Waterlow and Sons* hodnoty 20 Kčs a 50 Kčs a *Brandbury, Wilkinson and Co.* státovky v hodnotách 100 Kčs, 500 Kčs a 1000 Kčs.“⁶ Zajímavostí je, že papírová platidla tištěná v londýnských tiskárnách na sobě neobsahují rok.

Mince se mohly opět začít razit v Kremnici, díky obnově Československa. Dokonce přibyla nová nominální hodnota ke koruně, desetihaléři, dvacetihaléři a padesátihaléři, a to dvoukoruna, která se razila mezi léty 1947 a 1948.

Po válce zůstala na území Československa dvě měnová území. Na českém území vykonávala působnost Národní banka Československá a na slovenském území Slovenská národní banka. Ke sjednocení došlo až na základě dekretu prezidenta republiky č. 139/1945 Sb. z. a n., kterým Národní banka Československá převzala činnost na celém území státu. Slovenská národní banka se stala oblastním ústavem Národní banky Československé. K právní úpravě centrální banky došlo ještě 11. března 1948, kdy byl přijat nový zákon č. 38/1948 Sb. z. a n., o Národní bance Československé. Tento zákon svěřil Národní bance Československé výkon správy měny, výhradní právo vydávat bankovky, a dále řízení oběhu platidel. Stanovil, že v čele banky stojí guvernér jmenovaný prezidentem republiky. Stejně tak i viceguvernér, ovšem ostatní členy bankovní rady jmenovala vláda na návrh ministerstva financí. Tím došlo k získání velkého vlivu ze strany ministerstva financí nad centrální bankou.

Stejného dne, tedy 11. března, došlo i k vydání zákona č. 39/1948 Sb. z. a n., o platidlech československé měny. Tento zákon stanovil, že zákonnými platidly jsou bankovky vydávané Národní bankou Československou, drobná platidla, za která považoval mince a drobné papírové peníze, a dále pamětní mince

⁶ HÁSKOVÁ, Jarmila. *Československé bankovky, státovky a mince 1919-1992*. Praha: Lunarion, 1993. 128 s. ISBN 80-85774-05-4. s. 47.

vydávané státem. O dva roky později přešlo výhradní právo vydávat bankovky a řídit oběh platidel na Státní banku československou. Stalo se tak na základě zákona č. 31/1950 Sb. z. a n., o Státní bance československé, kterým došlo i ke zřízení této nové banky. Hlavním cílem tohoto zákona bylo přizpůsobení se sovětskému modelu, došlo tedy ke zřízení tzv. monobanky. Jednalo se o banku, která byla nejen bankou centrální, ale i obchodní. Vykonávala tedy nově nejen funkce centrální banky, ale také funkce bank obchodních. Nově zřízená Státní banka československá ovšem již neměla ani nezávislé postavení centrální banky, nyní byla součástí Ministerstva financí.

2.4 Měnová reforma 1953

Další měnová reforma proběhla roku 1953, konkrétně 30. května 1953, zákonem č. 41/1953 Sb. z. a n., o peněžní reformě. V něm bylo mimo jiné vládě uděleno zmocnění vydávat předpisy o oběhu zákonných peněz. „V souvislosti s měnovou reformou v roce 1953 padly návrhy zavrhnoucí korunu a propagující československý rubl nebo denár. Nic z toho se však nerealizovalo.“⁷ Tato reforma byla dlouho připravována a důsledně utajována. „Ráno měnovou reformu schválil ÚV KSČ, dopoledne svůj souhlas vyslovila vláda ČSR, poté měnovou reformu v odpoledních hodinách ve zrychleném řízení projednalo Národní shromáždění a ještě téhož dne ji svým podpisem stvrdil prezident republiky.“⁸ Účinnosti nabyl zákon dne 1. června 1953. Poměr k výměně peněz byl stanoven ve výši 5:1, tudíž lidé přicházeli ve velkém rozsahu o své úspory, pokud se jim nějaké podařilo našetřit.

Jelikož tato reforma byla přísně utajovaná, došlo i k tištění a ražbě mincí mimo Československý stát. „Výrobu nových bankovek a státovek zajistily tiskárny *Gosnak* v Moskvě a ražbu tisíců tun nových mincí zajistila Státní mincovna SSSR v Leningradě.“⁹ Spolu s penězi došlo k převzetí i části zařízení, díky kterému již mohly být tištěny bankovky a státovky na území Československa. Mince se razily ve Státní mincovně v Kremnici. V roce 1953 byla vyčleněna tiskárna, který byla od svého vzniku součástí centrální banky

⁷ PAPOUŠKOVÁ, Zdenka a Kristýna ŘEZNÍČKOVÁ. *Peníze v právu a ekonomice*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, o.p.s. ve spolupráci s Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci, 2015. 254 s. ISBN 978-80-87382-70-7, s. 21.

⁸ VONDRA, Roman. *Peníze v moderních českých dějinách*. Praha: Academia, 2012. Historie (Academia). s. 276. ISBN 978-80-200-2130-4, s. 75

⁹ VONDRA, Roman. *Peníze v moderních českých dějinách*. Praha: Academia, 2012. Historie (Academia). s. 276. ISBN 978-80-200-2130-4, s. 77

a stala se samostatným národním podnikem s názvem Státní tiskárna cenin, která tiskla papírová platidla.

Nová platidla byla uvedena do oběhu vyhláškou ministra financí č. 45/1953 Sb. z. a n., o vydání peněz vzoru 1953. V této vyhlášce byla také nová platidla popsána. Mince již zůstaly pouze v hodnotách haléřů. Nejnižší papírovou státovkou se tedy stala jedna koruna. Další státovky byly v hodnotách tři a pět Kčs a bankovky v hodnotě deset, dvacet pět, padesát a sto Kčs.

Součástí peněžní soustavy Československa byly také stříbrné pamětní mince. Tyto mince nebyly určeny k oběhu, ale díky peněžní reformě v roce 1953 je mohli lidé používat k placení.

2.5 Období let 1960 - 1992

V roce 1960 došlo k přejmenování státu na Československou socialistickou republiku, byl změněn i státní znak, tudíž muselo dojít i ke změně vzhledu tehdejších platidel. V 60. letech se do oběhu zavedly i mince o nových nominálních hodnotách. Jednalo se o třikorunu. „Razila se v letech 1965-1969 a v oběhu vydržela do roku 1972.“¹⁰ O něco oblíbenější se staly kovové pětikoruny. „Razily se od roku 1966 a v oběhu vydržely až do roku 1993.“¹¹

Se vznikem exkluzivních obchodů Darex, prodávajících dovezené zboží ze západních zemí, později známé pod názvem Tuzex, se objevila i jakási zvláštní měna. „Neplatilo se v nich korunami, nýbrž tzv. tuzexovými bony (znějícími vždy na příslušnou uvedenou částku v korunách), nebo přímo valutami.“¹² Jednalo se poukázky, za které bylo možné odebrat zboží v těchto obchodech. Tyto poukázky nešlo ovšem získat oficiální směnou za normální peníze, tudíž došlo velmi rychle k vytvoření systému pouličních prodejců, kteří nabízeli výměnu za koruny československé. Tento pouliční prodej byl zakázán, režim jej ovšem toleroval.

V sedmdesátých letech existuje stále Státní banka československá, pouze došlo, už po několikáté, k přijetí nového zákona, který ji upravuje. V tomto období je to zákon č. 144/1970 Sb., o Státní bance československé. Stále ovšem vykonává i obchodní činnosti, k jejich oddělení dojde až roku 1989. Dále se také

¹⁰ VONDRA, Roman. *Peníze v moderních českých dějinách*. Praha: Academia, 2012. Historie (Academia). s. 276. ISBN 978-80-200-2130-4, s. 83.

¹¹ VONDRA, Roman. *Peníze v moderních českých dějinách*. Praha: Academia, 2012. Historie (Academia). s. 276. ISBN 978-80-200-2130-4, s. 83.

¹² VONDRA, Roman. *Peníze v moderních českých dějinách*. Praha: Academia, 2012. Historie (Academia). s. 276. ISBN 978-80-200-2130-4, s. 84.

do oběhu dostaly nové bankovky. První novou bankovkou se stala dvacetikoruna, která zůstala v oběhu dvacet let. Druhou byla pětisetkorunová bankovka. „V platnosti se tato bankovka udržela až do roku 1993.“¹³ Změny nastaly i v oblasti mincí, které byly nově vzhledově upraveny a velikostně rozlišeny. Začala se razit i dvoukoruna, která nahradila tehdejší tříkorunu. Nově byl ražen i dvacetihaléř a padesátihaléř. Všechny tři výše zmíněné mince se udržely v oběhu až do roku 1993.

Osmdesátá léta probíhala ve znamení kompletní obměny papírových platidel. „Veřejnost nepřijala bankovky vydávané ve druhé polovině osmdesátých let příznivě. Zejména jim byla vyčítána přílišná barevnost a ilustrativnost.“¹⁴ Nejprve byla zavedena tisícikoruna. Bankovka s takto vysokou nominální hodnotou na území Československa neexistovala již od roku 1953. Dále byla upravena nově desetikoruna, padesátikoruna, dvacetikoruna a jako poslední přišla na řadu stokoruna. Na konci 80. let musel být ovšem tisk nové stokoruny úplně zastaven, jelikož na ní byl vyobrazen Klement Gottwald. V této době se jednalo o velmi nepopulární postavu. Tyto stokoruny byly vydány do oběhu i přes varování Státní banky československé, že dojde k jejich poškozování ze strany obyvatelstva, jak se také opravdu stalo. Jelikož byl jejich tisk zastaven, nouzově se začaly opět tisknout staré stokoruny z roku 1961. Připravovalo se i vydání pětisetkoruny, ale k jejímu vydání již nedošlo.

Na konci osmdesátých let došlo k opětovnému zavedení dvoustupňového bankovního systému na základě zákona č. 130/1989 Sb. a zákona č. 158/1989 Sb. Zákon č. 130/1989 Sb. o Státní bance československé, který nově upravoval její postavení už jen jako centrální banky, kterou již zůstala až do 31. prosince roku 1992, kdy zanikla. Mezi výhradní kompetence Státní banky československé patřilo výhradní právo vydávat československé peníze, tisknout a razit peníze, dohlížet na peněžní oběh a další. K opětovnému nabytí její nezávislosti ovšem došlo až 1. února 1992, kdy nabyl účinnosti nový zákon č. 22/1992 Sb., o Státní bance československé. Tímto zákonem také došlo k dalšímu rozšíření jejích kompetencí.

Se vznikem České a Slovenské federativní republiky v roce 1990, byly zahájeny i práce, které měly za úkol vytvořit novou podobu měny. Mince o všech

¹³ VONDRA, Roman. *Peníze v moderních českých dějinách*. Praha: Academia, 2012. Historie (Academia). s. 276. ISBN 978-80-200-2130-4, s. 85.

¹⁴ HÁSKOVÁ, Jarmila. *Československé bankovky, státopky a mince 1919-1992*. Praha: Lunarion, 1993. 128 s. ISBN 80-85774-05-4. s. 49.

nominálních hodnotách, tedy od pěti haléřů do pěti korun, byly ponechány, jen se změnil jejich vzhled. V oběhu ovšem zůstávaly mince jednak s novým vzhledem, ale i mince se socialistickým vzhledem. U koruny zůstával v oběhu i vzhled z roku 1957 s nápisem Republika československá. Nově vznikla kovová desetikoruna, byla ovšem ražena pouze tři roky. Co se týče nových bankovek, došlo pouze k vytvoření jejich návrhů.

2.6 Vznik koruny české

Se vznikem samostatné České republiky vznikla i nová samostatná měna. Základem pro měnovou odluku byl kromě zákona, který zavedl korunu českou, zákon č. 60/1993 Sb., o oddělení měny. Vládě jím bylo uloženo, aby stanovila den, ve kterém dojde k oddělení měny České republiky.

Nový název měny byl upravena v zákoně České národní rady č. 6/1993 Sb., o České národní bance. V ustanovení § 13 zákona je stanoveno, že peněžní jednotkou je koruna česká, zkráceně Kč. Dosavadní bankovky a mince byly nadále zákonnými penězi do doby, než dojde k jejich postupnému nahrazení novými. De iure existovala koruna česká již od 1. ledna 1993, ale od 8. února 1993 začala existovat de facto, kdy se v oběhu objevila první česká bankovka, a sice dvoustakoruna s podobou Jana Amose Komenského. „Vyšší bankovkové nominály staré československé měny v hodnotách 100, 500 a 1000 Kč začaly od onoho dne platit pouze s nalepenými kolky České republiky.“¹⁵ Mezitím Česká republika zajišťovala tisk a ražbu nových bankovek a mincí. Co se týče bankovek, část jich byla tištěna Státní tiskárnou cenin Praha. Konkrétně zde byly tištěny dvoustakoruny, tisícikoruny, pětistícikoruny. Druhá část bankovek, tedy padesátikoruny, stokoruny a pětisetkoruny, měla na starost anglická firma *Thomas de La Rue & Company Ltd.*

S ražbou mincí to bylo složitější. Česká republika svoji vlastní mincovnu zatím neměla, proto byly mince v hodnotách jedné, dvou a pěti korun raženy v Kanadě v *Royal Canadian Mint Winnipeg*, jelikož se musely dovézt až z Kanady, dostaly se do oběhu nejpozději. Zbytek mincí o nominálních hodnotách deset, dvacet a padesát haléřů a deset, dvacet a padesát korun se razily v německé *Hamburgische Münze Hamburg*. V roce 1992 se ovšem podařilo akciové společnosti *Bižuterie*, se sídlem v Jablonci nad Nisou, vyhrát výběrové

¹⁵ VONDRA, Roman. *Peníze v moderních českých dějinách*. Praha: Academia, 2012. Historie (Academia). s. 276. ISBN 978-80-200-2130-4, s. 95

řízení, díky kterému se stala novým dodavatelem oběžných českých mincí a tudíž i první mincovnou na území České republiky. Prvními vyrobenými mincemi v této mincovně byly padesátihaléře. Jejich výroba byla zahájena 1. července 1993, které se do té doby razily v Hamburku. V průběhu let docházelo ke změně majitelů i obchodní firmy od Bižuterie, a.s. až k současné České mincovně, a.s., která je stále dodavatelem oběžných i pamětních českých mincí.

Nová česká platidla platí v převážné většině ještě dnes. O vzhled nových bankovek se postarali Oldřich Kulhánek, Miloš Ondráček a Václav Fajt. V dubnu 1994 se mezi českými platidly objevila i nová papírová bankovka, a sice dvacetikoruna, nakonec byla ovšem stažena z oběhu a zůstala jen kovová dvacetikoruna. O dva roky později byla do oběhu uvedena i dvoutisícikoruna.

Z mincí se jako první do oběhu dostala v roce 1993 padesátikoruna, která je v platnosti dodnes, na rozdíl od papírové padesátikoruny, jejíž platnost skončila v roce 2011. Haléře postupem času přestaly obíhat a začaly ztrácet roli oběživa, tudíž je Česká národní banka začala postupně stahovat. „Desetníky a dvacetníky byly staženy již 31.8.2002, padesátihaléře přišly na řadu 31.8.2008.“¹⁶

Vznikla i první česká centrální banka, na základě zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 1993.

3 Právní aspekty oběhu bankovek a mincí de lege lata

3.1 Vzhled a motivy bankovek a mincí

„Na jaře roku 1992 připravoval odbor peněžní Státní banky československé vydání nových federálních bankovek a nových federálních mincí v souladu s materiály schválenými bankovní radou SBČS.“¹⁷ Předtím ovšem došlo k vyhlášení anonymní veřejné soutěže na náměty nových bankovek, na kterou poté navázala další tentokrát již omezená neanonymní soutěž na kresebné návrhy. Nakonec byly pro jednotlivé bankovky vybrány portréty osobností a motivy, které se k nim vztahují. Soutěž vyhrál Oldřich Kulhánek, se kterým byla uzavřena smlouva na vypracování návrhů československých bankovek.

Ale s přípravami souvisejícími se vznikem České republiky muselo dojít i k úpravě vzhledu nových českých bankovek. Náměty na jednotlivých

¹⁶ VONDRA, Roman. *Peníze v moderních českých dějinách*. Praha: Academia, 2012. Historie (Academia). s. 276. ISBN 978-80-200-2130-4, s. 100.

¹⁷ SURGA, Leopold. *České bankovky a mince 1993-2012*. Praha: Jerome, 2012. s. 245. ISBN 978-80-903266-8-2, s. 36.

nominálech bankovek zůstaly stejné, pouze u bankovek, kde měly být slovenské náměty, došlo ke změně. Náměty bankovek v hodnotě sto Kč, kde byl vyobrazen Karel IV., dvě stě Kč s portrétem Jana Amose Komenského, tisíc Kč s Františkem Palackým a pět tisíc Kč, na kterých je Tomáš Garrigue Masaryk, zůstaly nezměněné. U bankovky v nominální hodnotě pět set Kč byla provedena změna. Místo L. Štúra měla bankovka nově nést portrét Boženy Němcové. Změna proběhla i u dvoutisíci korunové bankovky, kde byl M. R. Štefánik vyměněn za Emu Destinovou. Na začátcích české měny obíhala také bankovka s vyobrazením Anežky České v nominální hodnotě padesát Kč a dvacet Kč s portrétem jejího otce Přemysla Otakara I. Poslední dvě bankovky v dnešní době již ovšem nejsou platné.

Na připravovaných bankovkách byl upraven také název centrální banky na Českou národní banku a název měnové jednotky na Korunu českou. Bankovní rada ovšem provedením této změny předběhla legislativní proces, neboť zákon o první české centrální bance se teprve začínal připravovat. Dále bylo rozhodnuto, že se na české bankovky umístí pouze podpis guvernéra ČNB, od roku 1953 se totiž na československých papírových penězích podpisy funkcionářů nevyskytovaly. „Rozhodnutí umístit na českých bankovkách pouze podpis guvernéra vycházelo z textu § 8 připravovaného zákona o ČNB, podle kterého jménem banky jedná navenek guvernér.“¹⁸

Z hlediska vzhledu se musela vyřešit také velikost nových bankovek. „Z ekonomického hlediska je nejvýhodnější variantou sada bankovek, v níž všechny bankovky mají rozměry stejné.“¹⁹ Stejná velikost představovala mnoho výhod, od efektivnější výroby papíru přes tisk až k snadnějšímu transportu. Velkou nevýhodou bankovek stejných rozměrů je ovšem jejich horší rozpoznatelnost. S tím by měly problémy hlavně osoby se zrakovým postižením. Naproti tomu bankovky s různými rozměry jsou lépe rozpoznatelné, zato ovšem nejdražší variantou. Nakonec byl schválen kompromis, a to ten, že bankovky tří hodnot jednoho řádu budou stejně široké, ale jejich délka bude odlišná.

Barevné provedení jednotlivých bankovek vycházelo hlavně z tradičních barev používaných v minulosti. Pro stokorunovou bankovku byla tradičně

¹⁸ SURGA, Leopold. *České bankovky a mince 1993-2012*. Praha: Jerome, 2012. s. 245. ISBN 978-80-903266-8-2, s. 38.

¹⁹ SURGA, Leopold. *České bankovky a mince 1993-2012*. Praha: Jerome, 2012. s. 245. ISBN 978-80-903266-8-2, s. 42.

vybrána zelená. Pro bankovky v hodnotě dvě stě korun byla vybrána kombinace barev žluté, oranžové a světle hnědé. „Po vydání bankovek v hodnotě 500 Kč se však začaly objevovat problémy s barevností obou sousedících hodnot stejné šířky. Stížnosti na to, že obě bankovky lze díky podobným barvám navzájem zaměnit, se množily.“²⁰ Proto bylo barevné provedení pětisetkoruny upraveno. U dvoutisícikoruny byla zvolena zelenošedá kombinace barev. Zde se problémů z rozlišením od sto koruny nebály, jelikož u stokoruny je zelená barva výraznější a navíc se obě bankovky liší velikostí.

U mincí také nejprve proběhla soutěž na návrhy federálních mincí, dokonce byly na jaře roku 1992 vyraženy první odražky v hodnotě padesát haléřů podle nových návrhů. Pozdější politický vývoj ovšem přípravu společných mincí zastavil. Dne 12. října 1992 byl schválen nový návrh soustavy českých mincí, ve kterém byly schváleny i určité novinky. „Mince ve tvaru víceúhelníků v hodnotách 2 Kč (jedenáctihran) a 20 Kč (třináctihran) byly novinkou stejně jako bimetalová mince v hodnotě 50 Kč.“²¹ Padesátikorunové mince byla dokonce udělena cena mince roku pro rok 1993 v anketě, kterou pořádala Americká numizmatická asociace s americkým numizmatickým nakladatelstvím *Krause Publications*. Zatímco v zahraničí bodovala, na domácí půdě se o ní šířily fámy, že se jedná o nekvalitní mince s vypadávajícími středy.

Mince byly již od svého vzniku nejméně nákladné na výrobu a to díky materiálům, ze kterých byly vyráběny. Halěře se razily z hliníku, mince od koruny výše měly ocelové jádro a na povrchu byly pokryty vrstvou niklu, mědi a mosazi.

Na náměty haléřových mincí byly použity návrhy ze soutěže, která proběhla na nové federální mince. Náměty zbylých mincí byly vybrány z návrhů, které vytvořili na požádání zkušení výtvarníci. Při přípravě návrhů pomáhala i Unie nevidomých a slabozrakých a jsou to především její členové, kteří dokážou ocenit tvarovou a velikostní odlišnost jednotlivých mincí.

3.2 Přehled českých bankovek

Jak již bylo výše zmíněno, koruna česká je peněžní jednotkou České republiky, zkráceně Kč. „Koruna česká se dělí na sto haléřů, přičemž zákon

²⁰ SURGA, Leopold. *České bankovky a mince 1993-2012*. Praha: Jerome, 2012. s. 245. ISBN 978-80-903266-8-2, s. 42.

²¹ SURGA, Leopold. *České bankovky a mince 1993-2012*. Praha: Jerome, 2012. s. 245. ISBN 978-80-903266-8-2, s. 120.

nestanoví jejich zkratku ani nejsou v současné době raženy.²² Mezi platidla se dle ustanovení § 12 zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance řadí bankovky, mince a také pamětní bankovky a mince. V témže ustanovení nalezneme i úpravu práva tyto platidla vydávat. Toto právo náleží výhradně České národní bance (dále jen ČNB). Pouze platné bankovky a mince, které jsou vydané ČNB, mohou být zákonnými penězi, a to ve své nominální hodnotě při všech platbách na celém území České republiky.

Každá česká bankovka je upravena vyhláškou ČNB. Vzhled různých vzorů českých bankovek zůstává prakticky stejný jako při jejich prvním vydání. V rámci jednotlivých vzorů bankovek dochází pouze k úpravě menších detailů, případně k úpravě sytosti barev a samozřejmě ke zdokonalování ochranných prvků. Ve vyhláškách ČNB o vydávání jednotlivých vzorů bankovek je vždy stanoveno datum vydání do oběhu, a dále podrobný slovní popis vzhledu rubové i lící strany bankovky, použitého papíru a ochranných prvků. Velikosti všech bankovek jsou ve vyhláškách uvedeny v milimetrech s tolerancí $\pm 1,5$ mm.

V současné době se v oběhu nachází několik vzorů od všech nominálních hodnot bankovek. „Důvodem k zavedení nového vzoru bývá obvykle nový rytecký přepis původního návrhu, přesun tisku ze zahraniční tiskárny cenin do tuzemské, zkvalitnění a aktualizace ochranných prvků na bankovkách a drobná další technická vylepšení reagující na požadavky hotovostního peněžního oběhu.“²³ Pro lepší přehlednost jsou jednotlivé vzory každé bankovky umístěny v tabulce současně s jejich rozměry, datem vydání do oběhu, případně datem ukončení jejich platnosti, použitými ochrannými prvky a výrobcem.

Obrázky jednotlivých bankovek a mincí lze najít v příloze.

3.2.1 Bankovka 100 Kč

V současné době jde o papírovou bankovku s nejnižší nominální hodnotou. Je také rozměrově nejmenší českou bankovkou. První bankovky v této hodnotě byly vydány do oběhu 30. června 1993. První úpravu její podoby, rozměry, jakož i datum vydání do oběhu stanovila vyhláška ČNB č. 158/1993 Sb., o vydání bankovek po 100 Kč, ukončení platnosti bankovek po 100 Kč opatřených kolkem a jejich výměně.

²² PAPOUŠKOVÁ, Zdenka a Kristýna ŘEZNÍČKOVÁ. *Peníze v právu a ekonomice*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, o.p.s. ve spolupráci s Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci, 2015. 254 s. ISBN 978-80-87382-70-7, s. 21.

²³ BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. 459 s. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 344-345.

Licní straně bankovky dominuje portrét Karla IV. s gotickou klenbou, ve které je vyobrazen pražský groš. Na rubu pak nalezneme pečeť Univerzity Karlovy.

Zajímavostí je, že 30. ledna 2019 se do oběhu vydaly bankovky vzoru 2018 obsahující výroční logo ČNB 100 let Kč.

Tab. č.1 – Přehled vzorů bankovky po 100 Kč

Vzor	Rozměry v mm	Vydání do oběhu	Ukončení platnosti	Ochranné prvky	Výrobce
1993	140 x 69	30.06.1993	31.01.2007	vodoznak, ochranný okénkový proužek, soutisková značka, skrytý obrazec, mikrotext	<i>Thomas de La Rue & Company Ltd</i>
1995	140 x 69	21.06.1995	-	vodoznak, ochranný okénkový proužek, soutisková značka, skrytý obrazec, mikrotext	Státní tiskárna cenin
1997	140 x 69	15.10.1997	-	vodoznak, ochranný okénkový proužek, soutisková značka, skrytý obrazec, mikrotext, ochranná vlákna	Státní tiskárna cenin
2018	140 x 69	05.09.2018	-	vodoznak, ochranný okénkový proužek, soutisková značka, skrytý obrazec, mikrotext, ochranná vlákna	Státní tiskárna cenin

Zdroj: Vlastní zpracování dle vyhlášky ČNB č. 158/1993 Sb., o vydání bankovek po 100 Kč, ukončení platnosti bankovek po 100 Kč opatřených kolkem a jejich výměně; vyhlášky ČNB č. 65/1995 Sb., o vydání bankovek po 100 Kč vzoru 1995; vyhlášky ČNB č. 2/2007 Sb., o ukončení platnosti bankovek po 50 Kč vzoru 1993, bankovek po 100 Kč vzoru 1993, bankovek po 200 Kč vzoru 1993 a bankovek po 500 Kč vzoru 1993; vyhlášky ČNB č. 236/1997 Sb., o vydání bankovek po 100 Kč vzoru 1997; vyhlášky ČNB č. 156/2018 Sb., o vydání bankovek po 100 Kč vzoru 2018.

3.2.2 Bankovka 200 Kč

Podoba tohoto nominálu byla poprvé upravena ve vyhlášce ČNB č. 63/1993 Sb., o vydání bankovek po 200 Kč. Tato bankovka bylo jako první ze všech českých bankovek vydána do oběhu.

Hlavním motivem lící strany je portrét Jana Amose Komenského s rozevřenou knihou, která je zakomponována do půdorysu hradeb města *Naardenu*. Rubová strana obsahuje vyobrazení dětské ruky a ruky dospělého člověka a jejich vzájemné spojení.

V počátcích její výroby došlo při obsluze papírenského stroje k chybě, kdy byla zaměněna cívka s ochranným proužkem pro naše bankovky s cívkou, která obsahovala ochranný proužek pro bankovky zairské banky. Do oběhu se tedy dostaly bankovky, kde v ochranném proužku je text „*Republique du Zaïre*“ místo textu „200 Kč“. V současné době je tato raritní bankovka velmi ceněna ve sběratelských kruzích.

Tab č. 2 – Přehled vzorů bankovky po 200 Kč

Vzor	Rozměry v mm	Vydání do oběhu	Ukončení platnosti	Ochranné prvky	Výrobce
1993	146 x 69	08.02.1993	31.01.2007	vodoznak, ochranný okénkový proužek, soutisková značka, skrytý obrazec, mikrotext	Státní tiskárna cenin
1996	146 x 69	14.08.1996	-	vodoznak, ochranný okénkový proužek, soutisková značka, skrytý obrazec, mikrotext	Státní tiskárna cenin
1998	146 x 69	06.01.1999	-	vodoznak, ochranný okénkový proužek, soutisková značka, skrytý obrazec, mikrotext, ochranná vlákna	Státní tiskárna cenin
2018	146 x 69	05.09.2018	-	vodoznak, ochranný okénkový proužek, soutisková značka, skrytý obrazec, mikrotext, ochranná vlákna	Státní tiskárna cenin

Zdroj: Vlastní zpracování dle vyhlášky ČNB č. 63/1993 Sb., o vydání bankovek po 200 Kč; vyhlášky ČNB č. 198/1996 Sb., o vydání bankovek po 200 Kč vzoru 1996; vyhlášky ČNB č. 283/1998 Sb., o vydání bankovek po 200 Kč vzoru 1998; vyhlášky ČNB č. 2/2007 Sb., o ukončení platnosti bankovek po 50 Kč vzoru 1993, bankovek po 100 Kč vzoru 1993, bankovek po 200 Kč vzoru 1993

a bankovek po 500 Kč vzoru 1993; vyhlášky ČNB č. 157/2018 Sb., o vydání bankovek po 200 Kč vzoru 2018.

3.2.3 Bankovka 500 Kč

Bankovky v nominální hodnotě pět set Kč byly poprvé vydány do oběhu 21. července roku 1993, a to na základě vyhlášky ČNB č. 159/1993 Sb., o vydání bankovek po 500 Kč, ukončení platnosti bankovek po 500 Kč opatřených kolkem a jejich výměně.

Její šířku stanovila vyhláška na 69 mm a délku na 152 mm s tím, že od této šířky a délky je možné se odchýlit, stejně jako u předchozích bankovek, o 1,5 mm.

Na lící straně bankovky se nachází portrét spisovatelky Boženy Němcové a na zbytku je v pozadí vyobrazen květ rozvité růže. Na rubu bankovky je vytištěn portrét mladé ženy, který symbolizuje ženské postavy z díla Boženy Němcové.

Tab č. 3 – Přehled vzorů bankovky po 500 Kč

Vzor	Rozměry v mm	Vydání do oběhu	Ukončení platnosti	Ochranné prvky	Výrobce
1993	152 x 69	21.07.1993	31.01.2007	vodoznak, ochranný okénkový proužek, soutisková značka, skrytý obrazec, mikrotext	<i>Thomas de La Rue & Company Ltd</i>
1995	152 x 69	27.12.1995	-	vodoznak, ochranný okénkový proužek, soutisková značka, skrytý obrazec, mikrotext	Státní tiskárna cenin
1997	152 x 69	18.03.1998	-	vodoznak, ochranný okénkový proužek, soutisková značka, skrytý obrazec, mikrotext, ochranná vlákna	Státní tiskárna cenin
2009	152 x 69	01.04.2009	-	vodoznak, ochranný okénkový proužek, soutisková značka, skrytý obrazec, mikrotext, ochranná vlákna opticky proměnlivá barva	Státní tiskárna cenin

Zdroj: Vlastní zpracování dle vyhlášky ČNB č. 159/1993 Sb., o vydání bankovek po 500 Kč, ukončení platnosti bankovek po 500 Kčs opatřených kolkem a jejich výměně; vyhlášky ČNB č. 268/1995 Sb., o vydání bankovek po 500 Kč vzoru 1995; vyhlášky ČNB č. 33/1998 Sb., o vydání bankovek po 500 Kč vzoru 1997; vyhlášky ČNB č. 2/2007 Sb., o ukončení platnosti bankovek po 50 Kč vzoru 1993, bankovek po 100 Kč vzoru 1993, bankovek po 200 Kč vzoru 1993 a bankovek po 500 Kč vzoru 1993; vyhlášky ČNB č. 78/2009 Sb., o vydání bankovek po 500 Kč vzoru 2009.

3.2.4 Bankovka 1000 Kč

Tyto bankovky se vydaly do oběhu dříve než bankovky v hodnotě pět set Kč. Konkrétně 12. května 1993 dle vyhlášky ČNB č. 112/1993, o vydání bankovek po 1000 Kč, o ukončení platnosti bankovek po 1000 Kč opatřených kolkem a jejich výměně. Bankovka má délku 158 mm a šířku 74 mm.

V pravé části lící strany bankovky je vyobrazen František Palacký. V pozadí se pak nachází, jako symbol vztahu Palackého k historii národa, strom s kořeny, a dále arch papíru jako symbol jeho vědecké a literární činnosti. Na rubové straně je vedle orlice s rozepjatými křídly jako symbol Moravy a Slezska i silueta kroměřížského zámku.

I tato bankovka má několik verzí. Cílem úprav jednotlivých verzí bylo zvýšení počtu ochranných prvků na bankovce. Díky úpravám ochranných prvků začal patřit vzor bankovky z roku 2008 v rámci Evropy mezi bankovky s nejvyšším počtem ochranných prvků. Poprvé na nich došlo i k aplikování některých aktivních ochranných prvků.

Tab. č. 4 – Přehled vzorů bankovky po 1000 Kč

Vzor	Rozměry v mm	Vydání do oběhu	Ukončení platnosti	Ochranné prvky	Výrobce
1993	158 x 74	12.05.1993	30.06.2001	vodoznak, ochranný okénkový proužek, soutisková značka, skrytý obrazec, mikrotext	Státní tiskárna cenin
1996	158 x 74	06.12.1996	-	vodoznak, ochranný okénkový proužek, soutisková značka, skrytý obrazec, mikrotext, ochranná vlákna, iridiscentní pruh, opticky proměnlivá barva	Státní tiskárna cenin
2008	158 x 74	01.04.2008	-	vodoznak, ochranný okénkový proužek, soutisková značka, skrytý obrazec, mikrotext, ochranná vlákna, iridiscentní pruh, opticky proměnlivá barva	Státní tiskárna cenin

Zdroj: Vlastní zpracování dle vyhlášky ČNB č. 112/1993 Sb., o vydání bankovek po 1000 Kč, o ukončení platnosti bankovek po 1000 Kčs opatřených kolkem a jejich výměně; vyhlášky ČNB č. 279/1996 Sb., o vydání bankovek po 1000 Kč vzoru 1996; vyhlášky ČNB č. 433/2000 Sb., o ukončení platnosti bankovek po 1 000 Kč vzoru 1993 a po 5 000 Kč vzoru 1993; vyhlášky ČNB č. 100/2008 Sb., o vydání bankovek po 1000 Kč vzoru 2008.

3.2.5 Bankovka 2000 Kč

K jejímu vydání do oběhu došlo nejpozději. Stalo se tak až 1. října 1996 na základě vyhlášky ČNB č. 226/1996 Sb., o vydání bankovek po 2000 Kč. Tato bankovka je široká 74 mm a její délka je 164 mm.

Na lící straně je umístěn portrét Emy Destinové, vedle které je lyra obklopená vavřínovým věncem. Na rubu jsou vytištěna vyobrazení symbolizující hudbu. Nalezneme zde housle a violoncello. Tyto dva hudební nástroje jsou zakomponovány do stylizovaného písmene „D“, které připomíná lyru. Nad nimi je pak hlava Múzy hudby a lyriky *Euterpe*.

Hlavním cílem tohoto nominálu mělo být snížení podílu bankovek v nominální hodnotě tisíc Kč na oběhu peněz.

Tab. č. 5 – Přehled vzorů bankovky po 2000 Kč

Vzor	Rozměry v mm	Vydání do oběhu	Ukončení platnosti	Ochranné prvky	Výrobce
1996	164 x 74	01.10.1996	-	vodoznak, ochranný okénkový proužek, soutisková značka, skrytý obrazec, mikrotext, opticky proměnlivá barva	Státní tiskárna cenin
1999	164 x 74	01.12.1999	-	vodoznak, ochranný okénkový proužek, soutisková značka, skrytý obrazec, mikrotext, ochranná vlákna, iridiscentní pruh, opticky proměnlivá barva	Státní tiskárna cenin
2007	164 x 74	02.07.2007	-	vodoznak, ochranný okénkový proužek, soutisková značka, skrytý obrazec, mikrotext, ochranná vlákna, iridiscentní pruh, opticky proměnlivá barva	Státní tiskárna cenin

Zdroj: Vlastní zpracování dle vyhlášky ČNB č. 226/1996 Sb., o vydání bankovek po 2000 Kč; vyhlášky ČNB č. 242/1999 Sb., o vydání bankovek po 2 000 Kč vzoru 1999; vyhlášky ČNB č. 140/2007 Sb., o vydání bankovek po 2 000 Kč vzoru 2007.

3.2.6 Bankovka 5000 Kč

Vyhláška ČNB č. 289/1993 Sb., o vydání bankovek po 5000 Kč stanovila její vydání do oběhu na 15. prosinec 1993. Díky šířce 74 mm a délce 170 mm je největší českou bankovkou. Je také bankovkou s nejvyšší nominální hodnotou. Na vzoru roku 1993 byla poprvé použita opticky proměnlivá barva. Šlo o první použití tohoto ochranného prvku na českých bankovkách.

V pravé části lící strany bankovky je umístěn portrét Tomáše Garrigua Masaryka. Lipové lístky s plody a tmavorůžová a bílá stuha jsou vyobrazeny v levé části bankovky. Na rubové straně se nachází seskupení nejznámějších pražských gotických a barokních staveb, uprostřed je pak katedrála sv. Víta.

Tab č. 6 – Přehled vzorů bankovky po 5000 Kč

Vzor	Rozměry v mm	Vydání do oběhu	Ukončení platnosti	Ochranné prvky	Výrobce
1993	170 x 74	15.12.1993	30.06.2001	vodoznak, ochranný okénkový proužek, soutisková značka, skrytý obrazec, mikrotext, opticky proměnlivá barva	Státní tiskárna cenin
1999	170 x 74	08.09.1999	-	vodoznak, ochranný okénkový proužek, soutisková značka, skrytý obrazec, mikrotext, ochranná vlákna, iridiscentní pruh, opticky proměnlivá barva	Státní tiskárna cenin
2009	170 x 74	01.12.2009	-	vodoznak, ochranný okénkový proužek, soutisková značka, skrytý obrazec, mikrotext, ochranná vlákna, iridiscentní pruh, opticky proměnlivá barva	Státní tiskárna cenin

Zdroj: Vlastní zpracování dle vyhlášky ČNB č. 289/1993 Sb., o vydání bankovek po 5 000 Kč; vyhlášky ČNB č. 141/1999 Sb., o vydání bankovek po 5 000 Kč vzoru 1999; vyhlášky ČNB č. 433/2000 Sb., o ukončení platnosti bankovek po 1 000 Kč vzoru 1993 a po 5 000 Kč vzoru 1993; vyhlášky ČNB č. 412/2009 Sb., o vydání bankovek po 5 000 Kč vzoru 2009.

3.3 Přehled českých mincí

Stejně jako u bankovek, je pro každou minci vydána vyhláška ČNB, která upravuje den vydání do oběhu, materiál, ze které je mince vyrobena a podrobný popis jejího vzhledu včetně uvedení její hmotnosti, průměru a síly. Některé nominály mincí mají jen jeden vzor, např. jedna koruna, jiné mají několik vzorů např. dvacetikoruna.

Zatímco podoba rubové strany se u jednotlivých mincí liší, podoba lící strany je u všech nominálních hodnot mincí stejná. Této straně dominuje český lev, který představuje symbol české státnosti. Po stranách mince je pak název státu a pod lvem je uveden letopočet ražby.

3.3.1 Mince 1 Kč

Její první a zároveň jediný vzor je upraven vyhláškou ČNB č. 141/1993 Sb., o vydání mincí po 1 Kč vzoru 1993, o ukončení platnosti mincí po 1 Kčs a jejich výměně. Poprvé byla vydána do oběhu 9. června roku 1993.

V ustanovení § 2 odst. 1 vyhlášky ČNB č. 141/1993 Sb. je uveden materiál, ze kterého se mince razí, konkrétně se jedná o ocel, která je pokovena niklem po všech stranách. V témže ustanovení je upravena i její hmotnost, průměr a síla, s tím, že odchylka od nich je možná dle podmínek stanovených v ustanovení § 2 odst. 2 vyhlášky ČNB č. 141/1993 Sb. Hrana koruny je vroubkovaná, aby byla jednodušeji odlišitelná pro zrakově postižené.

Popis vzhledu rubové i lící strany je upraven v ustanovení § 3 předmětné vyhlášky. Na rubu nalezneme číslici, která zobrazuje hodnotu mince, pod kterou je královská koruna. Při okraji je název peněžní jednotky a pod královskou korunou jsou iniciály autorky návrhu.

3.3.2 Mince 2 Kč

Stejně jako předchozí mince je úprava vzoru této mince provedena pouze v jedné vyhlášce ČNB, konkrétně jde o vyhlášku ČNB č. 142/1993 Sb., o vydání mincí po 2 Kč vzoru 1993, o ukončení platnosti mincí po 2 Kčs a jejich výměně. Do oběhu se poprvé vydala 9. června 1993.

Dvoukoruna je také ražena z oceli a následně pokovena niklem. Mince je nepatrně větší než jednokoruna. Má tvar jedenáctihranu s hladkými hranami.

Rubové straně dominuje číslice „2“, označující hodnotu mince. Vedle číslice je pak vyobrazení šperku z dob Velkomoravské říše.

3.3.3 Mince 5 Kč

Její jediný vzor je upraven vyhláškou ČNB č. 143/1993 Sb., o vydání mincí po 5 Kč vzoru 1993, o ukončení platnosti mincí po 5 Kčs a jejich výměně. Stejně jako předchozí dva nominály byla poprvé vydána do oběhu 9. června 1993.

Razí se také z oceli a je ze všech stran pokovena niklem. Její hrana je ovšem na rozdíl od jednokoruny a dvoukoruny hladká. Oproti výše uvedeným nominálům má taky větší hmotnost a větší průměr, pouze síla je u všech stejná.

V ustanovení § 3 odst. 1 vyhlášky č. 143/1993 Sb. nalezneme podrobný popis rubové strany. Na rubu je vyražena hodnota mince a v jejím pozadí je vyobrazen Karlův most s hladinou řeky Vltavy.

3.3.4 Mince 10 Kč

K jejímu prvnímu vydání došlo 12. května 1993 dle vyhlášky ČNB č. 110/1993 Sb., o vydání mincí po 10 Kč vzoru 1993, o ukončení platnosti mincí po 10 Kčs a bankovek po 10 Kčs a jejich výměně. V ustanovení § 2 odst. 1, výše uvedené vyhlášky, je stanoveno, že desetikoruna se razí z ocelového jádra, které je potaženo plátkem mědi, ten je poté ještě galvanicky pokoven mědí. Hrana desetikoruny, stejně jako u jednokoruny, je vroubkovaná.

Rubová strana obsahuje vyobrazení kulturní památky Petrov, které je umístěno v pozadí číselného označení hodnoty mince.

Dne 12. ledna 2000 byl vydán do oběhu vzor 2000, u kterého byla změněna rubová strana. U tohoto vzoru je na rubové straně fragment kotvového hodinového strojku.

3.3.5 Mince 20 Kč

Tento nominál byl vydán v několika vzorech. Dle vyhlášky ČNB č. 111/1993 Sb., o vydání mincí po 20 Kč vzoru 1993, o ukončení platnosti bankovek po 20 Kčs a po 50 Kčs a jejich výměně byl vydán první vzor tohoto nominálu. Konkrétně k tomu došlo 12. května 1993. Dvacetikoruna se razí z ocelového jádra, které je potaženo slitinou mědi a zinku. Je vyražena ve tvaru třináctihranu s hladkými a zaoblenými hranami.

Rubové straně vzoru 1993 dominuje Svatý Václav na koni, který v pravé ruce drží praporec. Najdeme zde samozřejmě i číselné označení hodnoty mince.

Stejně jako u desetikoruny byl vydán 12. ledna 2000 do oběhu další vzor. Jedná se o vzor 2000 upravený vyhláškou ČNB č. 336/1999 Sb., o vydání mincí po 20 Kč vzoru 2000. Pro tento vzor došlo k úpravě rubové strany, na které lze nalézt fragment astrolábu.

Dalšími vzory jsou vzory 2018 I, 2018 II, 2018 III a 2019 I, 2019 II, 2019 III. Tyto vzory jsou velmi žádané a veřejnost na ně čekala hodiny před pobočkami ČNB po celé zemi. Tyto vzory se měly také dostat, jako všechny vzory, do oběhu, ovšem úmyslem většiny obyvatel je si tyto mince uschovat. Do oběhu se tak dostane velmi malé množství dvacetikorun vzorů 2018 a 2019, pokud vůbec nějaké.

Jak již bylo výše uvedeno, vzory dvacetikorun z roku 2018 jsou hned tři. Všechny tři vzory se vydaly 24. října 2018. Vzory se od sebe navzájem liší vyobrazenými portréty osobností, které se nacházejí na rubové straně mince.

Vyhláška ČNB č. 228/2018 Sb., o vydání mincí po 20 Kč vzoru 2018 I upravuje podobu rubové strany mince, na které je portrét Tomáše Garrigua Masaryka. Portrét Milana Rastislava Štefánika nalezneme na rubové straně mince upravené vyhláškou ČNB č. 229/2018 Sb., o vydání mincí po 20 Kč vzoru 2018 II. Poslední vyobrazenou osobností je Edvard Beneš, který dominuje rubové straně mince dle vyhlášky ČNB č. 290/2018 Sb., o vydání mincí po 20 Kč vzoru 2018 III.

Ke vzorům 2018 pak v roce 2019 přibyly další tři. Všechny byly vydány 30. ledna 2019. Opět se liší pouze osobnostmi na rubové straně mince. K předchozím osobnostem přibyla tedy podobizna Aloise Rašina nacházející se na minci upravené vyhláškou ČNB č. 12/2019 Sb. o vydání mincí po 20 Kč vzoru 2019 I. Dále to je Vilém Pospíšil, který je vyobrazen na rubové straně mince dle vyhlášky ČNB č. 13/2019 Sb., o vydání mincí po 20 Kč vzoru 2019 II. Poslední historickou osobností je Karel Engliš. Jeho portrét nalezneme na dvacetikorunové minci vzoru 2019 III, Její popis můžeme nalézt ve vyhlášece ČNB č. 14/2019 Sb., o vydání mincí po 20 Kč vzoru 2019 III.

3.3.6 Mince 50 Kč

V současné době se jedná o největší minci s nejvyšší nominální hodnotou. Její jediný vzor byl upraven vyhláškou ČNB č. 101/1993 Sb., o vydání mincí po 50 Kč vzoru 1993 a o ukončení platnosti mincí po 1 haléři a po 5 haléřích československé měny a jejich výměně. Její první vydání do oběhu proběhlo 7. dubna 1993.

Stejně jako všechny mince je ražena z ocelového jádra, tím ovšem podobnost s jinými mincemi končí. Ocelové jádro je poté potaženo ve střední části slitinou mědi a zinku a v mezikruží je pouze měď.

Ve střední části rubové strany mince je vyobrazen v popředí Karlův most, za ním je pak chrám sv. Mikuláše, Národní divadlo, panorama Hradčan s katedrálou sv. Víta.

3.4 Pamětní mince a bankovky

Jak již bylo řečeno výše, ČNB má výhradní právo vydávat pamětní mince a pamětní bankovky. V ustanovení § 16 odst. 2 zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance je stanoveno, že v případě mincí z drahých kovů, pamětních bankovek a mincí a mincí ve zvláštním provedení určených ke sběratelským účelům může dojít k jejich prodeji za ceny, které se mohou i velmi výrazně lišit

od jejich nominální hodnoty. Samozřejmě i k vydávání jednotlivých pamětních mincí a bankovek vydává ČNB vyhlášky, které upravují jejich vzhled a rozměry.

„Pamětní mince se razí z drahých kovů.“²⁴ Nejčastěji se používá stříbro a zlato. České pamětní mince jsou raženy, stejně jako oběžné mince, Českou mincovou v Jablonci nad Nisou. Různé pamětní mince se stávají součástí sbírek mnoha sběratelů. Jelikož jsou raženy z drahých kovů, taková sbírka pamětních mincí může být velmi dobrou investicí, neboť její hodnota roste v závislosti na růstu cen drahých kovů na světových burzách.

Dne 31. ledna 2019 byla vydána historicky první pamětní bankovka. Dle vyhlášky ČNB č. 20/2019 Sb., o vydání pamětní bankovky po 100 Kč vzoru 2019 ke 100. výročí budování československé měny jde o bankovku, která je 84 mm široká a 194 mm dlouhá. Jsou na ní použity rovněž ochranné prvky jako u klasických bankovek. V levé části lící strany bankovky dominuje portrét Aloise Rašína, vpravo od portrétu je pak vyobrazena budova ústředí ČNB. Na rubu je vytištěna alegorická hlava Republiky s průčelím Schebkova paláce v Praze, které bylo sídlem Bankovního úřadu ministerstva financí a Národní banky Československé. Tisk provedla Státní tiskárna cenin.

Obrázek první pamětní bankovky naleznete v příloze.

3.5 Ochranné prvky

Jejich hlavním úkolem je usnadnění rozpoznávání padělků. V posledních letech se v některých zemích používají i aktivní prvky. Tyto prvky nedovolí předloženou předlohu naskenovat nebo vytisknou obrazec, který je deformovaný. Stále nejvíce používanými jsou ale klasické ochranné prvky, díky kterým může padělky rozpoznat i laická veřejnost na denním světle. Ovšem různé ochranné prvky vyžadují různé podmínky na světlo. Ochranné prvky jako jsou třeba opticky proměnlivá barva, iridiscenční barva

Obr. č. 1 - vodoznak

Zdroj: SURGA, Leopold.
České bankovky a mince 1993-2012
Praha: Jerome, 2012. 45 s.
ISBN 978-80-903266-8-2

²⁴ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra a Petr MRKÝVKA. *Finanční a daňové právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. s. 492. ISBN 978-80-7380-639-2, s. 147.

a skrytý obrazec potřebují směřované světlo, v jiném světle se špatně kontrolují. Naproti tomu vodoznak, ochranný proužek a kontrolní soutisk se kontrolují zase jen v průhledu proti světlu.

Základ ochranných prvků tvoří tři prvky obsažené v bankovkovém papíře. Jedná se o vodoznak, ochranný proužek a ochranná vlákna. Ty jsou dále doplněny o tištěné ochranné prvky – skrytý obrazec, soutisková značka, mikrotext, opticky proměnlivá barva, iridiscentní pruh.

„Nejdéle užívanou ochranou je **vodoznak**, užívá se také název vodní značka nebo vodotisk.“²⁵ Začal se používat na bankovky již v 17. století. „Vyrábí se v mokré fázi výroby papíru, kdy je kašovitá papírní hmota formována na sítu, na němž je upraven reliéf, jehož obrazec má být proti světlu v papíru zřetelný.“²⁶ V místech, kde je slabší vrstva papírní hmoty, propouští více světla a obrazec vodoznaku je světlejší, naopak silnější vrstva papírní hmoty propouští v průhledu méně světla, a tak vytváří tmavší části obrazce vodoznaku.

Ochranná vlákna jsou barevné nebo bezbarvé chloupky z přírodního materiálu nebo vyrobené z umělých hmot. Většinou jsou rozmístěna bez jakéhokoli řádu po celé ploše bankovek, ale může dojít k jejich umístění v pruhu pouze na určitém místě. Jejich velkou výhodou je, že jsou viditelná pouhým okem na denním světle. Jsou ovšem i ochranná vlákna na denním světle neviditelná, která mohou, stejně jako viditelná ochranná vlákna, fluoreskovat v ultrafialovém záření. Přidávají se do papírní hmoty ve fázi výroby papíru. K jejich prvnímu použití došlo údajně k ochraně amerických bankovek. Na evropském kontinentě byla použita v roce 1806 v papíru rakouských bankovek. Na prvních českých bankovkách se objevila pouze bezbarvá vlákna, která nebyla na denním světle vidět. V současné době se používají i barevná viditelná vlákna.

Obr. č. 2 – ochranná vlákna
Zdroj : SURGA, Leopold.
České bankovky a mince 1993-2012.
Praha: Jerome, 2012. 44 s.
ISBN 978-80-903266-8-2

²⁵ PEKÁREK, Jiří. *Poznáte padělek bankovky?*. Praha: Pragoeduca, 2000. 77 s. ISBN 80-85856-84-0, s. 20.

²⁶ SURGA, Leopold. *České bankovky a mince 1993-2012*. Praha: Jerome, 2012. 245 s. ISBN 978-80-903266-8-2, s. 45.

Ochranný proužek je zalisován do papírní hmoty již při výrobě papíru. Má různou šířku, pohybuje se od 1 milimetru do několika milimetrů. Má celou řadu podob. U nás je používán proužek okénkový, který se v určitém intervalu dostává i na povrch bankovky. „Jak na okénkovém, tak na skrytém proužku může být negativní mikrotext, označující např. název státu, název banky, hodnotu bankovky atd.“²⁷ Mohou vykazovat i luminiscenci v ultrafialovém záření, to ovšem ovlivňuje

Obr. č. 3 – ochranný proužek

Zdroj: SURGA, Leopold.
České bankovky a mince 1993-2012.
Praha: Jerome, 2012. 46 s.
ISBN 978-80-903266-8-2

použitý materiál. Ochranný proužek může také v závislosti na úhlu dopadajícího světla měnit barvu. Tento proužek se používá u bankovek nejvyšších hodnot. „Poprvé byly použity na líbrách *Bank of England* po druhé světové válce, kdy se začaly ve velkých množstvích objevovat padělky pěti, deseti, dvaceti a padesátiliber, vyrobené nacisty v koncentračním táboru *Sachsenhausen*.“²⁸

Skrytý obrazec najdeme v pravém dolním rohu na lící straně všech bankovek. Je skryt v linkách tvořící ramena osobnosti vyobrazené na bankovce. Skrytý obrazec představuje číslo označující nominální hodnotu bankovky. Tento ochranný prvek není při přímém pohledu na bankovku vidět. Prvně byl použit ve švýcarské tiskárně ve druhé polovině 70. let.

Obr. č. 4 – skrytý obrazec

Zdroj: SURGA, Leopold.
České bankovky a mince 1993-2012
Praha: Jerome, 2012. 45 s.
ISBN 978-80-903266-8-2

²⁷ SURGA, Leopold. *České bankovky a mince 1993-2012*. Praha: Jerome, 2012. s. 245. ISBN 978-80-903266-8-2, s. 46.

²⁸ PEKÁREK, Jiří. *Poznáte padělek bankovky?*. Praha: Pragoeduca, 2000. s. 78. ISBN 80-85856-84-0, s. 23.

„**Soutiskovou značku** tvoří části tiskového prvku, které jsou vytištěny na obou stranách papíru s perfektním soutiskem proti sobě.“²⁹ Celý obrazec soutiskové značky je viditelný pouze v průhledu proti světlu. Tento ochranný prvek bylo možno začít používat díky stroji, který dokáže současně tisknout na obě strany bankovkového papíru. K prvnímu použití soutiskové značky došlo ve druhé polovině 70. let na nizozemských bankovkách. Na nových českých bankovkách z roku 1993 byla vytištěna ještě soutisková značka ve tvaru rozložených písmen „C“ a „S“. Jde o pozůstatek z přípravy nových federálních bankovek. U bankovek vydaných po roce 1996 už došlo k nahrazení písmeny „Č“ a „R“.

Mikrotext patří mezi dlouhodobě používaný ochranný prvek. Problém s tímto prvkem spočívá v tom, že jen málokdo dokáže mikrotext přečíst pouhým zrakem bez použití lupy. Hodí se tedy spíše profesionálním pokladníkům. Na českých bankovkách lze mikrotext nalézt na různých místech bankovky. Objevuje se jak na lící, tak i rubové straně. Například na všech bankovkách se nachází vpravo od portrétu osobnosti ve vodorovném pruhu a obsahuje čísla, která udávají nominální hodnotu bankovky. Mikrotext v podobě slovního označení hodnoty bankovky pak lze najít na rubu všech bankovek kromě dvousetkoruny.

Obr. č. 5 – soutisková značka

Zdroj: SURGA, Leopold.
České bankovky a mince 1993-2012
Praha: Jerome, 2012. 45 s.
ISBN 978-80-903266-8-2

Obr. č. 6 – mikrotext

Zdroj : SURGA, Leopold.
České bankovky a mince 1993-2012.
Praha: Jerome, 2012. 48 s.
ISBN 978-80-903266-8-2

²⁹ SURGA, Leopold. *České bankovky a mince 1993-2012.* Praha: Jerome. 2012. s. 245. ISBN 978-80-903266-8-2, s. 47.

Opticky proměnlivá barva

je používána pouze na bankovkách v hodnotě dva tisíce Kč a pět tisíc Kč a od roku 1996 i na bankovkách v hodnotě tisíc Kč. Jednou se také vyskytla na bankovce v hodnotě pět set Kč, ale pouze u vzoru z roku 2009. Prvky, které jsou vytištěny opticky proměnlivou barvou, se nachází nahoře uprostřed lící strany bankovky. Tento ochranný prvek mění

odstín kovově lesklé barvy z lesklé hnědé až fialové barvy do zlatisté zelené. Tato změna odstínu závisí na úhlu dopadajícího světla. Na bankovkách, kde se používá, je pro každou nominální hodnotu vytištěn jiný obrazec v opticky proměnlivé barvě. Na bankovkách v hodnotě tisíc Kč je jí vytištěn lipový list, u dvoutisícikoruny je použita v lyře, kde tvoří silné svislé linky. Opticky proměnlivou barvou je také vytištěn šestiúhelník s vyrytou lví hlavou u bankovky v hodnotě pět tisíc Kč. U bankovek pět set Kč, u kterých byl použit, ji lze nalézt v podobě květu růže.

Původně se používal **iridiscenční pruh** pouze v jedné barvě. Později byl použit iridiscenční pruh dvou barev ve tvaru vlnovek, v něm se ještě nachází označení nominální hodnoty. Tento ochranný prvek se u nás používá pouze u bankovek v hodnotách tisíc Kč, dva tisíce Kč a pět tisíc Kč.

3.6 ČNB a základní činnost při řízení oběhu bankovek a mincí

Jedním z úkolů ČNB je dle ustanovení § 2 odst. 2 písm. c) zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance je řídit peněžní oběh. Při řízení peněžního oběhu musí vykonávat určité činnosti. Výčet některých těchto činností je stanoven

Obr. č. 7 – opticky proměnlivá barva

Zdroj : SURGA, Leopold.
České bankovky a mince 1993-2012.
Praha: Jerome, 2012. 49 s.
ISBN 978-80-903266-8-2

Obr. č. 8 – iridiscenční pruh

Zdroj : SURGA, Leopold.
České bankovky a mince 1993-2012.
Praha: Jerome, 2012. 49 s.
ISBN 978-80-903266-8-2

v ustanovení § 4 zákona č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí, ve znění pozdějších předpis.

ČNB má za úkol rozhodovat o stažení českých bankovek a mincí, které jsou již opotřebované oběhem a o bankovkách a mincích poškozených ať už běžně či nestandardně. Po stažení těchto bankovek a mincí dochází následně k jejich zničení a nahrazování jinými českými bankovkami a mincemi, které jsou vhodné pro další oběh.

ČNB také zpracovává bankovky a mince. Zpracováním se rozumí činnosti, jako jsou třídění dle nominálních hodnot, kontrola jejich platnosti, pravosti, a dále třídění dle poškození bankovek a mincí. Má také povinnosti uschovávat české bankovky a mince, ovšem zpracování a uschovávání nemusí provádět sama. Tato možnost je stanovena v § 4 odst. 2 zákona o oběhu bankovek a mincí. „Ustanovení odstavce 2 umožňuje smluvně převést zpracování a uschovávání tuzemských bankovek a mincí³⁰ na kvalifikovaný subjekt. K takovému převedení přistoupí ČNB (po prověření příslušného uchazeče) tehdy, bude-li to prospěšné z hlediska řízení rizik či z ekonomického hlediska.“³¹

Tuzemské bankovky a mince se zpracovávají buď ručně, anebo strojově. Ruční zpracování může provádět pouze osoba, která absolvovala kurz o rozpoznávání bankovek a mincí podezřelých z padělání nebo pozměňování (dále jen „odborný kurz“). Strojovým zpracováním se poté dle ustanovení § 3 odst. 3 vyhlášky ČNB č. 274/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o oběhu bankovek a mincí rozumí takové zpracování, které provádí zařízení pro zpracování tuzemských bankovek a mincí. Takové zařízení musí být otestované ČNB. Zpracování provádějí pouze ČNB, a dále ho mohou provádět úvěrové instituce a zpracovatel tuzemských bankovek a mincí. Při zpracování se ověřuje počet, pravost a platnost bankovek a mincí, dále se oddělí jednotlivé nominální hodnoty a posoudí se, zda jsou vhodné pro další oběh.

Do oběhu smí být vydána pouze platidla, která prošla kontrolou platnosti a pravosti. Kontrola pravosti a platnosti je prováděna buď na stroji, nebo ji může provést i zaměstnanec. Kontrolu může provést ovšem jen takový zaměstnanec, který absolvoval odborný kurz.

³⁰ Tuzemské bankovky a mince jsou bankovky a mince znějící na koruny české.

³¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, s. 10.

V rámci boje proti padělkům má za úkol zkoumat pravost podezřelých bankovek a mincí. V případě, že se potvrdí, že jsou určité bankovky a mince pozměněné nebo padělané, nesmí je ČNB do oběhu znovu vydat. Do oběhu nesmí vydat ani bankovky a mince, které jsou již neplatné. Takovému povinnosti mají ovšem i jiné právnické osoby.

Peněžní oběh řídí ČNB i za pomoci oprávnění a povinností stanovených v zákoně o ČNB. „Česká národní banka sjednává tisk bankovek a ražbu mincí a dozírá na ochranu a bezpečnost do oběhu vydaných bankovek a mincí a na úschovu a ničení tiskových desek, razidel a neplatných vyřazených bankovek a mincí.“³² Další zákonnou povinností ČNB, stanovenou v zákoně o ČNB, je povinnost spravovat zásoby bankovek a mincí a organizovat jejich dodávky od výrobců.

Jedno z oprávnění ČNB je stanoveno například v ustanovení § 19 zákona o ČNB. „Zde je obsaženo oprávnění ČNB prohlásit za neplatné a stáhnout z oběhu bankovky a mince, které ČNB vydala s tím, že jejich nominální hodnotu uhradí výměnou za jiné nově vydané bankovky a mince.“³³ Doba, ve které je možné výměnu provést, nesmí být kratší než pět let, nestanoví-li zvláštní zákon jinak. „Na konci období stanoveného pro výměnu se úhrnná částka bankovek a mincí prohlášených za neplatné, ale nepředložených k výměně, odečte od množství peněz v oběhu a v účtech ČNB a tato částka se stane příjmem České národní banky.“³⁴

ČNB má také právo vydávat vyhlášky, kterými stanovuje vzhled bankovek a mincí, jejich hmotnost, rozměry, nominální hodnoty, vydání do oběhu, ale také ukončení platnosti bankovek a mincí a podmínky následné výměny neplatných bankovek a mincí.

3.6.1 Zpracovatel tuzemských bankovek a mincí

Jak již bylo výše řečeno, zpracovávat bankovky a mince nemusí pouze ČNB, ale zpracování může provádět i například zpracovatel tuzemských bankovek a mincí (dále jen „zpracovatel“). Zpracovatelem je, dle ustanovení § 15

³² PAPOUŠKOVÁ, Zdenka a Kristýna ŘEZNIČKOVÁ. *Peníze v právu a ekonomice*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, o.p.s. ve spolupráci s Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci, 2015. 254 s. ISBN 978-80-87382-70-7, s. 22.

³³ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra a Petr MRKÝVKA. *Finanční a daňové právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. 492 s. ISBN 978-80-7380-639-2, s. 148

³⁴ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra a Petr MRKÝVKA. *Finanční a daňové právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. 492 s. ISBN 978-80-7380-639-2, s. 148

odst. 2 zákona č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí, ten, kdo je oprávněn zpracovávat bankovky a mince znějící na českou měnu pro jiného na základě povolení k takové činnosti, které uděluje ČNB.

Povolení může být uděleno pouze společnosti akciové, s ručením omezeným nebo státnímu podniku. Sídlo budoucího zpracovatele musí být na území České republiky. Dále jsou v zákoně o oběhu bankovek a mincí stanoveny určité požadavky na osobu majitele a na členy statutárního orgánu. Dalším zákonným požadavkem je požadavek na vybavení zařízeními pro zpracování tuzemských bankovek a mincí, které musí splňovat určité standardy a i tato zařízení musí být umístěna na území České republiky. ČNB udělí povolení tomu, kdo je také hlavně schopen zabezpečit ochranu zpracovávaných bankovek a mincí.

Žádost o povolení ke zpracování tuzemských bankovek a mincí se, dle vyhlášky ČNB č. 274/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o oběhu bankovek a mincí, podává pouze na speciálním formuláři, jehož vzor je uveden v příloze č. 2 této vyhlášky. O žádosti rozhoduje ČNB do tří měsíců ode dne, kdy došlo k zahájení řízení.

Zákon o oběhu bankovek a mincí upravuje také zánik nebo odejmutí povolení ke zpracování tuzemských bankovek a mincí, konkrétně v ustanovení § 19. V prvním odstavci tohoto ustanovení je upraven zánik povolení, ke kterému dojde dnem zrušení zpracovatele, nabytím právní moci rozhodnutí o úpadku zpracovatele nebo rozhodnutí o zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku zpracovatele. Povolení lze ale odejmout i ČNB. ČNB tak učiní v případě, že bylo povolení uděleno na základě nepravdivých údajů; zpracovatel opakovaně nebo závažným způsobem porušil zákonem/rozhodnutím stanovenou povinnost; u zpracovatele došlo ke změně takových skutečností, v důsledku kterých již nesplňuje podmínky pro udělení povolení. Zpracovatel má také možnost ČNB písemně požádat o odejmutí povolení ke zpracování tuzemských bankovek a mincí.

3.7 Oběh bankovek a mincí

Nejvíce se pravidly oběhu bankovek a mincí (hotovostní platební styk) zabývá zákon č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí, ve znění pozdějších předpisů, a dále také vyhláška ČNB č. 274/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o oběhu bankovek a mincí. Mezi pramen upravující tuto

problematiku patří také úřední sdělení ČNB ze dne 21. prosince 2016 k některým ustanovením zákona o oběhu bankovek a mincí (dále jen „úřední sdělení ČNB“). „Významným pramenem je také samotný zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance.“³⁵ Úpravu hotovostního platebního styku, resp. jeho omezení, pak nalezneme v zákoně č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti, ve znění pozdějších předpisů.

V normách výše uvedených předpisů jsou stanoveny povinnosti, které zajišťují bezproblémový oběh a přijímání bankovek a mincí. Jedná se zejména o povinnost přijímat a vyměňovat platidla české měny, povinnost vyměňovat neplatné bankovky a mince a povinnost poskytovat náhradu za necelé a poškozené bankovky a mince. Jednotlivé povinnosti si blíže přiblížíme níže.

3.7.1 Úprava příjmu tuzemských bankovek a mincí

„V první řadě je třeba uvést, že není-li dohodou mezi plátcem a příjemcem zákonných peněz stanoveno jinak, přechází na příjemce jejich převzetím odpovědnost za jejich správný počet a pravost.“³⁶ To ovšem neplatí v případě, že příjemce nebude mít možnost zkontrolovat jejich správný počet a pravost.

Dle ustanovení § 5 odst. 1 zákona č. 136/2011 Sb. má každý povinnost přijmout české bankovky a mince bez omezení. „Povinnost přijímat zákonné peníze není ovšem povinností absolutní a bezvýjimečnou.“³⁷ Zákonodárce chtěl tímto ustanovením především zajistit, aby nedocházelo k častému odmítání příjmu bankovek či mincí určitých nominálních hodnot. „Dále je nutno toto ustanovení vykládat v tom smyslu, že prodejce nesmí, na rozdíl od mincí, kde je kvantitativní limit pro příjem stanoven, odmítnout platbu realizovanou prostřednictvím většího množství bankovek s nižší nominální hodnotou.“³⁸

Zákon stanoví pouze tři případy, ve kterých je možno příjem tuzemských bankovek a mincí odmítnout. Jejich výčet nalezneme v ustanovení § 5 odst. 2 zákona č. 136/2011 Sb. Dle ustanovení § 5 odst. 2 písm. a) tohoto

³⁵ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra a Petr MRKÝVKA. *Finanční a daňové právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. 492 s. ISBN 978-80-7380-639-2, s. 147

³⁶ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra a Petr MRKÝVKA. *Finanční a daňové právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. 492 s. ISBN 978-80-7380-639-2, s. 147

³⁷ BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. 459 s. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 346.

³⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, s. 10 – 11.

zákona může úvěrová instituce³⁹, která provádí pokladní operace⁴⁰ (dále jen „úvěrová instituce“), odmítnout příjem českých bankovek a mincí, které ČNB prohlásí za neplatné, a zároveň musí uplynout doba, po kterou je povinna provádět jejich výměnu. V ustanovení § 5 odst. 2 písm. b) a c) výše uvedeného zákona je pak právo každého, s výjimkou ČNB a úvěrové instituce, odmítnout příjem pamětních bankovek a mincí, neplatných českých bankovek a mincí, a dále právo odmítnout příjem více než padesáti kusů tuzemských mincí v jedné platbě.

Při přijímání tuzemských bankovek a mincí je zákonem upravena možnost ČNB a úvěrových institucí požadovat, aby přijímané bankovky a mince byly roztříděny dle nominálních hodnot, a pokud je jejich počet vyšší, mohou požadovat i jejich zabalení stanoveným způsobem. Způsob zabalení je upraven ve vyhlášce ČNB č. 274/2011 Sb. Dále také při přijímání českých mincí nesmí ten, kdo je přijímá jako plnění pohledávky, za jejich příjem požadovat úplatu.

ČNB nebo úvěrové instituce ovšem mohou v určitých případech požadovat i poplatky za provedení určité služby, např. za výměnu, provedení vkladu atd. – tedy za pokladní operace. „Poplatky, kterými ČNB nebo úvěrové instituce provádějící pokladní operace zatěžují operace pro své klienty, musí být stanoveny předem a informace o nich musí být klientům dostupné, resp. musí být uvedeny ve smlouvě s klientem.“⁴¹

3.7.2 Úprava výměny tuzemských bankovek a mincí

ČNB ale i úvěrové instituce mohou nejen provádět příjem, ale také výměnu tuzemských bankovek a mincí. Úprava výměny tuzemských bankovek a mincí je upravena v ustanovení § 6 zákona č. 136/2011 Sb. „Vyměňují se pouze takové poškozené bankovky a mince, u kterých nejsou pochybnosti o jejich pravosti.“⁴² Výše uvedené ustanovení zákona o oběhu bankovek a mincí konkrétně upravuje tři běžné druhy výměn tuzemských platidel a jeden druh speciální.

³⁹ Dle ustanovení § 3 písm. a) zákona č. 136/2011Sb. se úvěrovou institucí rozumí banka, za určitých podmínek též zahraniční banka, a dále spořitelní a úvěrní družstvo.

⁴⁰ Dle ustanovení § 3 písm. b) zákona č. 136/2011 Sb. se pokladní operací rozumí příjem vkladů českých bankovek a mincí na účet, který vede úvěrová instituce nebo jejich výplatu z takového účtu, které provádí zaměstnanci úvěrové instituce nebo osoby jednající jménem nebo na účet úvěrové instituce v místě k tomu určeném.

⁴¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, s. 11.

⁴² JÁNOŠÍKOVÁ, Petra a Petr MRKÝVKA. *Finanční a daňové právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. 492 s. ISBN 978-80-7380-639-2, s. 148

U prvních dvou běžných výměn jde především o výměnu tuzemských platidel za tuzemské bankovky a mince jiných nominálních hodnot a bankovek a mincí opotřebovaných oběhem za ty, které jsou vhodné k dalšímu oběhu. Tyto dvě výměny, až do počtu sta kusů jedné nominální hodnoty, jsou ČNB a úvěrové instituce povinny provést bezplatně, v případě, že jsou platidla roztříděna dle nominálních hodnot. Počet sto kusů je stanoven pro jednoho klienta v jednom pracovním dni.⁴³ Třetím druhem běžné výměny je výměna těch tuzemských bankovek a mincí, které byly prohlášeny neplatnými, za platné. Speciální je pak výměna pamětních bankovek a mincí za mince a bankovky, které nejsou pamětními. Třetí běžnou výměnu a speciální výměnu jsou ČNB a úvěrové instituce povinny provádět u platidel roztříděných dle nominálních hodnot bezplatně bez omezení.

Je také možnost u opotřebovaných platidel a pamětních bankovek a mincí, které jsou předloženy k výměně, připsat částku, která odpovídá jejich nominální hodnotě na účet uvedený předkladatelem.

3.7.3 Bankovky a mince nevhodné pro další oběh

Za bankovku nevhodnou pro další oběh se považuje bankovka, která je zašpiněná; popsaná, pomalovaná, přetištěná, potištěná, obarvená, odbarvená, poškozená hygienicky závadným materiálem; ohořelá; zetlelá; proděravělá viditelným otvorem; poškozená nástražným zařízením na ochranu proti krádeži; složená ze dvou a více částí; natržená; pozbyla tuhost bankovkového papíru; zmačkaná a její povrch není rovný; není celá. Výše uvedené platí pro bankovky, které procházejí ručním zpracováním. Pro strojové zpracování platí ovšem prakticky totéž, pouze jsou navíc stanoveny určité míry pro konkretizaci, např. že proděravění bankovky musí být na ploše větší než deset mm². V ustanovení § 6 odst. 3 vyhlášky ČNB č. 274/2011 Sb. je pak stanovena určitá pojistka v případě, že by bankovka vykazovala jiné závažné odchylky, než výše uvedené, pro které nemůže být zjištěna její pravost, platnost nebo vhodnost pro další oběh.

Za minci nevhodnou pro další oběh vyhláška považuje takovou minci, která je zašpiněná takovým způsobem, který znemožňuje identifikaci měny, nominální hodnoty či pravosti nebo platnosti; celá; s nečitelným obrazcem

⁴³ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí, ve znění pozdějších předpisů.

nebo reliéfem; má deformovaný tvar; je nastřížená; proděravělá nebo vyrobená z více částí, které jsou odděleny; poškozená nástražným zařízením na ochranu proti krádeži; odřena; zkorodovaná; jinak opotřebovaná nebo poškozená způsobem, který brání jejímu bezproblémovému používání v oběhu. Stejně jako u bankovek i u mincí se v případě nemožnosti zjištění jejich pravosti, platnosti nebo vhodnosti pro další oběh, považují za mince nevhodné pro další oběh.

Ty bankovky a mince, které byly po zpracování vyhodnoceny jako nevhodné pro další oběh, se předávají ČNB.

3.7.4 Bankovky a mince opotřebované oběhem a poškozené

„Ke zhoršení kvality původně bezvadných bankovek a mincí může dojít „přirozenou cestou“ v rámci oběhu (tzv. opotřebování) nebo jiným způsobem (tzv. poškození).“⁴⁴ Bankovky a mince, které jsou opotřebované oběhem či poškozené ČNB stahuje z oběhu a následně je ničí. Stahované bankovky a mince musí být nahrazovány novými.

Samotné míry opotřebování a poškození tuzemských bankovek a mincí, které jsou nevhodné pro další oběh, jsou upraveny v ustanovení § 6 a 7 vyhlášky ČNB č. 274/2011 Sb.

„Bankovky lze rozlišit na celé, celistvé, opotřebované oběhem, běžně poškozené a nestandardně poškozené.“⁴⁵ Jejich jednotlivý popis je stanoven v ustanovení § 2 odst. 5 zákona č. 136/2011 Sb. s tím, že další úprava je stanovena v prováděcím předpise.

Celou bankovku zákon definuje jako bankovku, které nechybí žádná část případně pouze část okraje na obvodu bankovky. Podrobnější popis pak nalezneme v úředním sdělení ČNB, kde je specifikováno, kolik okraje bankovky a různých bankovky může chybět, aby se stále jednalo o celou bankovku.

Za **celistvou** se považuje bankovka, která tvoří souvislý celek.

Bankovka **opotřebovaná oběhem** je pak taková, která je celá a celistvá a je odřena, zašpiněná, pomačkaná.

„**Nestandardně poškozená** je taková bankovka, jež je ohořelá nebo zetlelá; obarvená nebo odbarvená; poškozená hygienicky závadným

⁴⁴ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra a Petr MRKÝVKA. *Finanční a daňové právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. 492 s. ISBN 978-80-7380-639-2, s. 148

⁴⁵ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra a Petr MRKÝVKA. *Finanční a daňové právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. 492 s. ISBN 978-80-7380-639-2, s. 146

materiálem; poškozená tak, že není možné ověřit její pravost; poškozená nástražným zařízením na ochranu proti krádeži; skládá se z více než dvou částí; jejíž obrazec je nečitelný, deformovaný, proděravělý v důsledku úředního znehodnocení nebo úředně přetištěným nápisem; jejíž plocha je menší nebo rovna 50 % nebo které chybí celý horní nebo spodní okraj.⁴⁶ Tento výčet případů, kdy jde o nestandardně poškozenou bankovku, je taxativní. Ukázky nestandardně poškozených bankovek lze nalézt v příloze.

Za **běžně poškozenou** se považuje bankovka, která je poškozena jinak než nestandardně. Výčet běžně poškozených bankovek uvedených v prováděcím předpise je na rozdíl od taxativního výčtu nestandardně poškozených bankovek pouze příkladný. Běžně poškozenou bankovkou může být tedy bankovka jakkoli natržená; přetržená na dvě části a poté slepená; popsaná; pomalovaná; potištěná; vypraná. U vyprané bankovky je ovšem problém v tom, že vypráním mohou být poškozeny jen ochranné prvky, které jsou viditelné při použití ultrafialového záření. Zbytek vyprané bankovky musí být bez lidským okem viditelných změn. Za běžně poškozenou bankovku se považuje také bankovka propálená nebo zahnědlá v důsledku působení tepla, nesmí být ale ohořelá, v takovém případě už by se jednalo o bankovku nestandardně poškozenou.

Stejně jako bankovky jsou i mince zákonem rozlišovány na mince celé, opotřebované oběhem, běžně poškozené, a nakonec nestandardně poškozené. Jejich úpravu nalezneme v ustanovení § 2 odst. 6 zákona č. 136/2011 Sb.

Celé mince jsou takové mince, u kterých nedošlo ke zmenšení jejich plochy. Za celé se také považují mince vyrobené z více částí, ovšem jen v případě, že jim žádná taková část nechybí.

Dle ustanovení § 2 odst. 6 písm. b) zákona č. 136/2011 Sb. je mincí **opotřebovanou oběhem** tuzemská mince, která je odřená nebo zašpiněná.

„**Nestandardně poškozená** je taková mince, jež je nastřížená; která je vyrobená z více částí, jejíž jednotlivé části jsou odděleny; která je poškozená nástražným zařízením na ochranu proti krádeži; jejíž obrazec nebo reliéf je nečitelný nebo jejíž tvar je deformovaný.“⁴⁷

⁴⁶ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra a Petr MRKÝVKA. *Finanční a daňové právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. 492 s. ISBN 978-80-7380-639-2, s. 146

⁴⁷ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra a Petr MRKÝVKA. *Finanční a daňové právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. 492 s. ISBN 978-80-7380-639-2, s. 147

Stejně jako běžně poškozené bankovky i **běžně poškozené** mince jsou mince, které jsou poškozeny jinak než nestandardně.

Bankovky a mince opotřebované oběhem a běžně poškozené jsou pak vyměněny za bankovky a mince vhodné pro další oběh.

Úprava nakládání s bankovkami a mincemi, které jsou opotřebované oběhem, je rozdílná u právnických osob a směnárníků a u fyzických osob. Právnické osoby a směnárníci dle ustanovení § 8 odst. 1 zákona č. 136/2011 Sb. nevrací takové bankovky a mince do dalšího oběhu a předávají je ČNB. V odst. 2 téhož ustanovení je úprava vztahující se na fyzické osoby s výjimkou směnárníků, neboť směnárník může být jak fyzická, tak právnická osoba. Fyzické osoby tedy, dle zákona, vrací tuzemské bankovky a mince, které jsou opotřebované oběhem a běžně poškozené zpět do oběhu.

3.7.5 Poskytování náhrady za běžně poškozená platidla

ČNB a úvěrové instituce poskytují za poškozená platidla náhradu. „Základním předpokladem pro poskytnutí náhrady za poškozená tuzemská platidla je skutečnost, že platidla jsou pravá a že nejsou poškozena nestandardně.“⁴⁸

Příjem poškozených tuzemských bankovek a mincí je upraven v ustanovení § 9 zákona č. 136/2011 Sb. Takové bankovky a mince přijímá ČNB, která je již znovu do oběhu nevydává. Úvěrové instituce je přijímají a následně nevrací do oběhu, pokud jsou celé, nebo jde o bankovky celistvé, nebo skládající se nejvýše ze dvou částí a zároveň celková plocha takových bankovek je větší než padesát procent. U bankovek skládajících se z více částí nesmí být pochyb o tom, že části bankovky patří k sobě.

Právnické osoby odlišné od ČNB úvěrových institucí, a dále také směnárník, přijímají běžně poškozené tuzemské bankovky a mince. Taková platidla nevracejí zpět do oběhu, pokud jsou celá. V případě, že nepůjde o celé bankovky a mince, mohou jejich příjem odmítnout.

Všechny fyzické osoby, které nejsou směnárníkem, mají ze zákona právo příjem běžně poškozených tuzemských bankovek a mincí odmítnout.

Možná je samozřejmě výměna běžně poškozených bankovek a mincí za bankovky a mince nepoškozené. Výměna je možná za podmínek uvedených v ustanovení § 10 zákona č. 136/2011 Sb.

⁴⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů. s. 14.

Běžně poškozené bankovky a mince lze vyměnit, jestli jsou celé, nebo jde o bankovky, jejichž celková plocha je větší než padesát procent, které jsou celistvé, nebo které se skládají nejvýše ze dvou částí. Části musí opět nepochybně patřit k sobě. V případě, že vyvstanou pochybnosti o tom, zda jednotlivé části bankovky patří k sobě, posoudí se každá část samostatně. Dojde-li tedy k předložení padesáti procent nebo méně než padesáti procent z celkové plochy bankovky, náhrada se neposkytne. „Toto tzv. polovinové pravidlo nahradilo do roku 2011 uplatňované složitější, tzv. čtvrtinové pravidlo, přičemž účelem obou těchto pravidel bylo a je zabránit výplatě náhrady za samostatně uplatňované útržky bankovek ve větší hodnotě, než byla nominální hodnota celé bankovky původní.“⁴⁹

Postup při stanovování celkové plochy u necelých bankovek je upraven v ustanovení § 12 vyhlášky ČNB č. 274/2011Sb. Celková plocha necelé bankovky se zjišťuje pomocí mřížky, která se přiloží na bankovku. Mřížka rozděluje plochu bankovky pomocí svislých a vodorovných linek na stejně velká políčka. V případě, že je nejméně padesát jedna políček mřížky zakryto více než z poloviny a celková plocha takové bankovky je větší než padesát procent, nebo je padesát políček mřížky úplně zakryto a alespoň jedno další políčko částečně, poskytne se náhrada za takovouto necelou bankovku. „Není-li tato podmínka splněna a po aplikaci mřížky se ukáže, že je zachováno 50 či méně procent povrchu bankovky, náhrada nenáleží žádná.“⁵⁰

Pamětní bankovky a mince, které jsou běžně poškozené, lze vyměnit pouze za nepamětní bankovky a mince.

3.7.6 Poskytování náhrady za nestandardně poškozené bankovky a mince

Nestandardně poškozené bankovky a mince se zadržují obdobným způsobem jako bankovky a mince podezřelé. Používá se k tomu i stejné potvrzení o zadržení bankovek a mincí. Rozdíl je pouze v tom, že se na něm vyznačí, že se předkládají nestandardně poškozené bankovky nebo mince místo podezřelých bankovek nebo mincí. Úprava zadržování podezřelých bankovek nebo mincí je uvedena v podkapitole 4.4.

⁴⁹ BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. 459 s. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 349.

⁵⁰ BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. 459 s. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 349.

Nestandardně poškozené bankovky a mince se zadržují bez náhrady, k jejich výměně nedochází. Jejich zadržení provádějí ČNB a úvěrové instituce, které je poté předávají ČNB. Kdokoli jiný má právo takovéto bankovky a mince odmítnout přijmout.

„Na základě svého uvážení může Česká národní banka ve výjimečných a odůvodněných případech poskytnout náhradu i za nestandardně poškozené bankovky a mince.“⁵¹ Možnost získání náhrady bude ale záležet na charakteru poškození a na okolnostech, za kterých k poškození došlo. Nejprve ale musí dojít k jejich předání ČNB, která za ně může poskytnout náhradu na žádost toho, kdo jí je předal nebo komu byly nestandardně poškozené bankovky a mince zadrženy (dále jen „oprávněná osoba“). Vzor žádost o náhradu za nestandardně poškozené bankovky nebo mince naleznete v příloze.

Náhradu poskytuje ČNB v případech, které dle zákona souvisejí zejména se živelní pohromou, jinou událostí vážně postihující nebo ohrožující majetek anebo také s následkem trestného činu. V článku IV. odst. 2 úředního sdělení ČNB jsou stanoveny konkrétní případy, ve kterých je možné za nestandardně poškozené bankovky a mince poskytnout náhradu. ČNB ji může poskytnout za bankovky a mince poškozené při živelní pohromě; obětem trestné činnosti za bankovky a mince poškozené při spáchání nebo pokusu trestného činu; bankovky a mince, které byly poškozeny nešťastnou náhodou; bankovky a mince poškozené způsobem, kterého si osoba nemusela nebo mohla všimnout, například z důvodů zdravotního postižení.

Náhrada se poskytne tak, že se oprávněné osobě vyplatí příslušná částka, nebo se převede na účet, který oprávněná osoba uvede. V případě, že se ČNB nepodaří náhradu vyplatit, bude ji evidovat na zvláštním účtu. Náhrada připadne ČNB, pokud se do tří let ode dne zadržení nestandardně poškozených bankovek a mincí nebo podání žádosti o náhradu oprávněná osoba nepřihlásí o vrácení takových platidel nebo o náhradu za ně.

I za bankovky a mince poškozené aktivací nástražného zařízení na ochranu proti krádeži lze poskytnout náhradu.

Náhradu za tuzemská platidla znehodnocená nástražným zařízením na ochranu proti krádeži, poskytuje ČNB právnickým nebo fyzickým osobám, za předpokladu, že bankovky a mince byly v okamžiku poškození v jejich

⁵¹ BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. 459 s. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 349.

vlastnictví. Konkrétní podmínky poskytnutí náhrady upravuje článek V. úředního sdělení ČNB. Náhrada se poskytne za předpokladu, že počet kusů, pravost a platnost bankovek a mincí lze ověřit za pomoci technických prostředků. Oprávněná osoba musí také vysvětlit původ zabarvení. Oprávněná osoba doloží i potvrzení od orgánů činných v trestním řízení⁵², že k takovému poškození došlo v důsledku trestného činu. V případech, že k aktivaci nástražného zařízení na ochranu proti krádeži došlo jiným způsobem, například v důsledku výrobní vady, neodborného zacházení, musí žadatel předložit čestné prohlášení. Bez takového potvrzení/čestného prohlášení náhradu ČNB neposkytuje.

Nestandardně poškozené bankovky a mince musejí být předávány ČNB v takovém stavu, ve kterém může určit jejich pravost, platnost, počet a také vyměření náhrady. Pokud tedy byly například bankovky a mince poškozeny tekutou látkou, musejí se předat až po jejich vysušení.

3.7.7 Omezení plateb v hotovosti

„Od 1. července 2004 je účinný zákon č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti, který ukládá fyzickým i právnickým osobám povinnost provádět vybrané nadlimitní platby bezhotovostním převodem a stanoví způsob kontrol dodržování této povinnosti.“⁵³ Účelem tohoto zákona má být mimo jiné omezení daňových úniků, optimalizace peněžního hotovostního oběhu, zvýšení bezpečnosti zúčastněných subjektů a působení proti legalizaci výnosů z trestné činnosti.⁵⁴ „Zákon se vztahuje na platby prováděné fyzickými i právnickými osobami v tuzemsku, tedy navzájem mezi osobami s místem trvalého pobytu, místem pobytu nebo sídlem na území České republiky, pobočkami nebo organizačními složkami zahraničních osob zřízenými na území České republiky, nebo z tuzemska těmito osobami do zahraničí, tedy ve prospěch osob s místem pobytu nebo sídlem v zahraničí.“⁵⁵ Zákon má pouze devět paragrafů, nejedná se tedy o úpravu nijak rozsáhlou a komplikovanou.

Hotovostní platby se mohou provádět pouze v případě, že její výše nepřekračuje částku 270 000,-- Kč (dále jen „limitní částka“). V opačném případě

⁵² Dle § 12 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů jsou orgány činnými v trestním řízení soud, státní zástupce a policejní orgán.

⁵³ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra a Petr MRKÝVKA. *Finanční a daňové právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. 492 s. ISBN 978-80-7380-639-2, s. 145

⁵⁴ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti a o změně zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁵ BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. 459 s. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 354.

je stanovena povinnost takovou platbu provést bezhotovostně. Povinnost bezhotovostní platby je stanovena pro vnitrostátní platební styk, ale i pro mezinárodní platební styk v případě, že platba odchází z České republiky. Zákon ovšem k této povinnosti stanoví i případy, na které se i při překročení limitní částky povinnost provést platbu bezhotovostně nevztahuje. Jde o takové platby, u nichž není pochyb o tom, že by mohly sloužit k legalizaci výnosů z trestné činnosti a u kterých je nezbytné, aby byly realizovány i bez ohledu na způsob provedení.⁵⁶

V ustanovení § 4 odst. 2 zákona o omezení plateb v hotovosti je stanovena i povinnost pro příjemce platby. Příjemce platby, která přesahuje limitní částku, má povinnost takovou platbu odmítnout v případě, že nebyla provedena bezhotovostně. V případech, kdy je platba prováděna v cizí měně, přepočte se na koruny české dle kurzu vyhlášeného ČNB. Do limitní částky se ovšem započítávají všechny platby provedené týmiž osobami za jeden kalendářní den v české i cizí měně.

V zákoně je také stanoven postih za porušení povinnosti provést platbu bezhotovostně, ale i za porušení povinnosti odmítnutí hotovostní platby, která převyšuje nadlimitní částku. Při porušení výše uvedených povinností se fyzická, právnická nebo i podnikající fyzická osoba stává pachatelem přestupku. Přestupky zjišťují, dle ustanovení § 6a odst. 1 zákona o omezení plateb v hotovosti, finanční a celní úřady. Za takový přestupek může být uložena fyzické osobě pokuta až do výše 500 000,-- Kč. U právnických osob a podnikajících osob ji lze uložit až do výše 5 milionů korun. Samotné pokuty pak, dle zákona, ukládá, vybírá i vymáhá správní orgán, který porušení povinnosti zjistil.

3.8 Reprodukce bankovek a mincí

„Reprodukce bankovek, mincí a dalších symbolů peněz je upravena zákonem č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí, ve znění pozdějších předpisů.“⁵⁷ Dle ustanovení § 14 tohoto zákona lze hmotné nebo nehmotné reprodukce tuzemských i cizozemských bankovek nebo mincí a předměty,

⁵⁶ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti a o změně zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁷ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra a Petr MRKÝVKA. *Finanční a daňové právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. 492 s. ISBN 978-80-7380-639-2, s. 145.

kteřé je úpravou napodobují, zhotovovat pouze, pokud budou dodržena technická kritéria stanovená prováděcím právním předpisem⁵⁸ nebo přímo použitelným předpisem Evropské unie o medailích žetonech podobných euromincím.⁵⁹ Při splnění technických kritérií mohou být takové reprodukce i prodávány, dováženy, přechovávány nebo rozšiřovány.

Podmínky, za kterých lze zhotovit reprodukci bankovky nebo mince a předměty úpravou je napodobující upravuje vyhláška ČNB č. 274/2011. Úprava podmínek reprodukce bankovek a mincí je stanovena pro bankovky v ustanovení § 13 předmětné vyhlášky, a dále v ustanovení § 14 pro mince.

Pro reprodukce bankovek je stanoveno více podmínek než pro reprodukce mincí. Vyhláška pro reprodukci mincí stanovuje jen podmínku užití materiálu nezaměnitelného s materiálem, z něhož je reprodukováná mince vyrobena. Nezaměnitelným materiálem je dle vyhlášky kov barevně odlišný od kovu, z něhož je reprodukováná mince. Takovým materiálem může být ale i materiál jiný než kov.

Reprodukce bankovky může být jednostranná i oboustranná. Pro obě tyto možnosti musí být ovšem zachován poměr stran stanovený ve vyhlášce. Stejně jako u reprodukce mince, musí být reprodukce bankovky zhotovena z materiálu nezaměnitelného s materiálem, z něhož je vyrobena reprodukováná bankovka. V případě bankovek je nezaměnitelným materiálem materiál jiný než papír nebo plast. V ustanovení § 13 vyhlášky ČNB č. 274/2011 dále najdeme i podmínky zhotovení hmotné a nehmotné reprodukce bankovky.

„Porušení pravidel reprodukce může být v závislosti na povaze a okolnostech daného případu přestupkem či správním deliktem, případně naplnit skutkovou podstatu některého z trestných činů proti měně.“⁶⁰ Za přestupek lze uložit fyzické, právnícké nebo podnikající fyzické osobě pokutu až do výše jednoho milionu korun českých. „Zájem společnosti, který je právem v tomto případě chráněn, vyplývá z velmi snadné možnosti zneužití reprodukce

⁵⁸ Vyhláška ČNB č. 274/2011 Sb, o provedení některých ustanovení zákona o oběhu bankovek a mincí.

⁵⁹ Nařízení Rady (ES) č. 2182/2004 ze dne 6. prosince 2004 o medailích a žetonech podobných euromincím

⁶⁰ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra a Petr MRKÝVKA. *Finanční a daňové právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. 492 s. ISBN 978-80-7380-639-2, s. 145.

či napodobeniny peněz, zhotovené jednou osobou, osobou jinou, která na rozdíl od zhotovitele již má úmysl udat napodobeninu peněz jako pravou a platnou.“⁶¹

4 Právní ochrana oběhu bankovek a mincí v ČR

4.1 Aktivity ohrožující oběh bankovek a mincí

Bezproblémový hotovostní peněžní oběh může být ohrožen určitými aktivitami. „Takovými aktivitami je padělání a pozměňování peněz⁶², výroba a vydávání náhražek peněz, výroba napodobenin peněz, odmítání peněz a poškozování peněz.“⁶³ Právní řád ovšem poskytuje ochranu hotovostnímu peněžnímu oběhu před takovými aktivitami, které ho narušují. Platidla jsou chráněna hlavně zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Samotný pojem padělání je velmi široký. „Padělání je zhotovení padělku, falšování díla.“⁶⁴ Dá se tedy padělat v podstatě vše, od platidel přes dokumenty až k uměleckým dílům. V této práci se budu zabývat pouze paděláním peněz neboli penězokazectvím.

„**Padělání peněz** je činnost spočívající ve výrobě nebo opatřování nepravých peněz, tj. bankovek a mincí jiných, než jsou ty, které byly řádným způsobem uvedeny do oběhu k tomu oprávněnou měnovou institucí (u nás Českou národní bankou).“⁶⁵ Hlavním úmyslem padělání peněz je jejich následné udání do oběhu a jejich vydávání za platné a pravé peníze.

Historie padělání platidel je velmi stará, neboť docházelo k paděláním platidel už v dobách, kdy ještě bankovky ani mince, jak je dnes známe, vůbec nebyly. Padělání platidel probíhalo po celém světě. „Vždyť už v šestém století před naším letopočtem se ražba falešných mincí tak rozmohla, že ji známé

⁶¹ BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. 459 s. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 353.

⁶² Bankovek a mincí.

⁶³ BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. 459 s. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 349-350.

⁶⁴ INNES, Brian. *Falza a padělky: skutečné příběhy o největších světových podvodech : zločinci, jejich činy a oběti*. V Praze: Knižní klub, 2006. Universum (Knižní klub). 256 s. ISBN 80-242-1706-6, s. 7.

⁶⁵ BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. 459 s. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 350.

Solónovy zákony trestaly smrtí.⁶⁶ V této době také začaly vznikat první způsoby, dle kterých se zkoumala pravost mincí.

Proti padělání se bojovalo po celém světě a ani trest smrti, který za padělání hrozil, padělatele neodradil.

Penězokazci působili i v Čechách. Mezi padělatelské dílny, které u nás působily ve druhé polovině patnáctého a první polovině šestnáctého století, patří např. padělatelské dílny v jeskyni Babí pec na Kozákově, v jeskyni Šipka na Kotouči u Štramberka a další. K padělání došlo také na území Československé republiky. Například po první světové válce musely být bankovky Rakousko-uherské banky okolkovány, aby byly platné i na území Československé republiky. „Velmi brzy se však ze sousedních států začaly na území ČSR dovážet bankovky s padělanými kolky.“⁶⁷ Takovéto jednání bylo možné trestat podle tehdy platného zákona o padělání peněz a cenných papírů.

„**Pozměňování peněz** se od padělání liší tím, že jsou jako pravé a platné udávány peníze, které vlastně pravé a platné jsou (nebo byly), jen v jiné nominální hodnotě nebo v jiných souvislostech a za jiných podmínek (např. na jiném území).“⁶⁸ Pozměněnou bankovkou nebo mincí je, dle zákona, bankovka nebo mince, která byla nedovoleně upravena takovým způsobem, že je způsobilá vyvolat klamnou představu o své platnosti nebo nominální hodnotě.⁶⁹ Jako příklad pozměňování peněz lze uvést například případ přemalovávání jednodolarových bankovek na stodolarové. Ovšem k pozměňování došlo i na našem území a to poměrně v nedávné době. „Jako pozměňování tuzemských peněz byla rovněž kvalifikována manipulace s kolkem označujícím bývalé československé bankovky jako peníze české měny po měnové odluce v roce 1993.“⁷⁰

Padělání i pozměňování peněz je, dle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, trestným činem.

⁶⁶ POL'SKOJ, Georgij Nikolajevič a Leopold SURGA. *Z penězokazeckých dílen*. Praha: Lidové nakladatelství, 1987. 187 s., s. 18

⁶⁷ POL'SKOJ, Georgij Nikolajevič a Leopold SURGA. *Z penězokazeckých dílen*. Praha: Lidové nakladatelství, 1987. 187 s., s. 9

⁶⁸ BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. 459 s. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 350

⁶⁹ Viz § 12 odst. 1 zákona č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁰ BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. 459 s. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 350-351

„Výroba a vydávání náhražek peněz znamená, že jsou vyráběny a do oběhu uváděny předměty, které nenapodobují platné peníze svým vzhledem, ale svojí funkcí.“⁷¹

Bezproblémový peněžní oběh může ohrožovat i **výroba reprodukcí a napodobenin bankovek a mincí**, která je v rozporu se zákonem. Podmínky, za kterých lze provádět reprodukci, nalezneme v zákoně č. 136/2011 Sb.

4.2 Některé příklady způsobů padělání bankovek

Největší rozmach v oblasti padělání bankovek umožnil vynález kopírky. Obsluha takové kopírky byla a stále je velmi jednoduchá, a proto se také kopírky staly velmi oblíbené u padělatelů.

„Začaly se množit jednobarevné xeroxové kopie bankovek, ručně kolorované.“⁷² Ty ovšem nepředstavovaly vážné nebezpečí. Problém přišel až se zavedením digitalizovaných laserových tiskáren. Právě díky laserovým tiskárnám začal rychle narůstat počet zneužitých kopií bankovek.

Padělek se může prozradit už i jen použitým papírem, na který byla bankovka vytištěna. Papír určený pro bankovky je speciální, jelikož musí mít větší pevnost i pružnost, musí být také odolný vůči natržení. Významnou vlastností bankovkového papíru je omak, který se mění dle použitých složek, gramáže a konečné úpravy papíru. „Rozdílný omak papíru padělků v mnoha případech vzbudil první podezření, a to i při rychlém počítání.“⁷³

Padělatelé při své práci vymysleli i způsob, jak přejít ochranné prvky vznikající již při výrobě papíru jako jsou vodoznak, ochranná vlákna nebo ochranné proužky.

Ochranný prvek v podobě vodoznaku bývá nejčastěji padělán tiskem a neumělou ruční malbou. Tisk i malba jsou prováděny bílou či šedou barvou, zpravidla na rubu bankovky. Jedná se o metody, které jsou ovšem snadno odhalitelné jediným pohledem, jelikož takový vodoznak vystoupí při šikmém pohledu na té straně, na kterou ji padělatel natiskl nebo namaloval.

Ochranný proužek použitý na českých bankovkách není jednoduché padělat. Padělatelé se ochranné proužky snaží napodobit nalepením ústřížků

⁷¹ BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. 459 s. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 351

⁷² PEKÁREK, Jiří. *Poznáte padělek bankovky?*. Praha: Pragoeduca, 2000. 77 s. ISBN 80-85856-84-0, s. 35.

⁷³ PEKÁREK, Jiří. *Poznáte padělek bankovky?*. Praha: Pragoeduca, 2000. 77 s. ISBN 80-85856-84-0, s. 20.

staniolu či nalepením proužku, který je následně zakryt v místech, kde je proužek do originální bankovky zanořen. Kontrolu, zda se jedná o padělek nebo originál, lze provést opět jednoduše – kontrolou proužku v průhledu. Kontroluje se hlavně jeho celistvost.

Na bankovky jsou dnes používány také luminiscenční prvky, které pod ultrafialovým světlem září. Látka, která září, se nazývá lumigen. „Lumigeny nejsou v běžném prodeji, přesto se již padělky s jejich využitím vyskytly, např. u jednoho z padělků 1 000 Kč bankovky vzoru 1993 byla napodobena modře svítící roztroušená vlákna.“⁷⁴ Tato ochrana je vhodná pro rychlé ověřování pravosti. Její účinnost ovšem není stoprocentní, už jen s odkazem na výše uvedený případ. V dnešní době je ovšem problém i v tom, že některé barvy dostupných zvýrazňovačů mají také luminiscenční vlastnosti.

Jsou i ochranné prvky, kterými se většinou padělatelé vůbec nezabývají. Mezi takové patří například opticky proměnlivá barva. Jedná se o barvu, jejíž pořízení je finančně velmi nákladné. Navíc si její výrobci prověřují tiskárny, kterým je barva dodávána. A právě pro nedostupnost opticky proměnlivé barvy ji padělatelé většinou úplně ignorují.

4.3 Stupně nebezpečnosti padělků a padělky v České republice

Rozlišuje se pět stupňů nebezpečnosti padělků. Stupně nebezpečnosti jsou 1. velmi nebezpečný, 2. nebezpečný, 3. zdařilý, 4. méně zdařilý, 5. neumělý.

Prvním stupněm je padělek **velmi nebezpečný**. Padělek prvního stupně má většinu ochranných prvků dobře napodobených a použitá technika tisku je shodná s originálem.

Nebezpečným je takový padělek, u kterého již nemusí být technika tisku zcela shodná. Ochranné prvky jsou ovšem většinou napodobeny. Tímto stupněm jsou nejčastěji hodnoceny dolarové bankovky, které jsou zadrženy v České republice.

Na třetím stupni jsou padělky **zdařilé**. „Technika tisku se od originálního výrazně liší, řada ochranných prvků je vynechána.“⁷⁵ Padělky eurových bankovek, které byly v roce 2017 zadrženy v České republice, byly hodnoceny nejčastěji

⁷⁴ PEKÁREK, Jiří. *Poznáte padělek bankovky?*. Praha: Pragoeduca, 2000. 77 s. ISBN 80-85856-84-0, s 38.

⁷⁵ PEKÁREK, Jiří. *Poznáte padělek bankovky?*. Praha: Pragoeduca, 2000. 77 s. ISBN 80-85856-84-0, s 58.

třetím stupněm nebezpečnosti. Mezi padělky se ovšem vyskytly i eurové bankovky, které byly hodnoceny stupněm druhým.

O **méně zdařilých** padělcích platí zhruba to, co o padělcích zařazených do třetí skupiny nebezpečnosti, ale mají ještě o něco horší provedení. „Tedy padělek, jehož úspěšné udání do oběhu předpokládá buď laxní přístup příjemce, anebo nepříznivé prostředí – chvat a nedostatek světla.“⁷⁶ Nejčastěji se padělky českých bankovek a mincí, které jsou u nás zadrženy, řadí do tohoto stupně nebezpečnosti. Na těchto padělcích zpravidla žádné ochranné prvky nejsou, v některých případech se objevují pouze jejich jednoduchá napodobení.

Posledním a nejméně nebezpečným padělkem je padělek **neumělý**. Zpravidla se jedná o amatérské kresby. Takovýto padělek je rozpoznatelný na první pohled.

Dle tiskové zprávy ČNB ze dne 5. března 2018 bylo v roce 2017 zadrženo historicky nejméně padělků od roku 1990. Konkrétně bylo zadrženo celkem 1 318 kusů padělaných českých bankovek a mincí. Padělatelé nejčastěji padělají bankovku o nominální hodnotě jeden tisíc korun českých. Dle výše uvedené tiskové zprávy byla většina zadržovaných padělků v roce 2017 vytištěna na inkoustových tiskárnách.

Zatímco počet zadržovaných padělků českých bankovek klesá, počet zadržovaných padělků českých mincí byl v roce 2017 nejvyšší od roku 2014. Konkrétně bylo zadrženo třináct kusů padělaných českých mincí. V roce 2018 počet ovšem opět pokles na osm zadržovaných kusů.

Přehled celkového počtu zadržovaných padělků bankovek a mincí je uveden v tabulce níže současně se srovnáním počtu zadržovaných padělků bankovek a mincí měny EURO.

⁷⁶ PEKÁREK, Jiří. *Poznáte padělek bankovky?*. Praha: Pragoeduca, 2000. 77 s. ISBN 80-85856-84-0, s 58.

Tab. č. 6 – Padělaná a pozměněná platidla v roce 2018 (čtvrtletně)

	Padělky bankovek		Padělky mincí		Pozměněné bankovky a mince		Celkem
	CZK	EURO	CZK	EURO	CZK	EURO	
1. čtvrtletí	253	181	2	9	2	1	479
2. čtvrtletí	392	184	5	13	6	0	703
3. čtvrtletí	182	122	1	9	5	0	339
4. čtvrtletí	157	285	0	9	6	4	590
Celkem	984	772	8	40	19	5	2111

Zdroj: Zadržené padělky v roce 2018 - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 08.03.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/padelky/pad_ctvrtletni_sum.html

4.4 Zadržování podezřelých bankovek a mincí

Zákon obsahuje i úpravu případů, kdy se do oběhu dostanou bankovky a mince podezřelé nebo pozměněné. Úpravu padělaných a pozměněných bankovek a mincí nalezneme převážně v zákoně o oběhu bankovek a mincí a ve vyhlášce ČNB č. 274/2011 Sb.

V případě podezření, že určité bankovky a mince jsou padělané nebo pozměněné⁷⁷ (dále jen „podezřelé bankovky a mince“), mají zadržitelé⁷⁸ povinnost takové bankovky a mince zadržet bez náhrady. „Fyzické osoby (s výjimkou směnárníků) mohou odmítnout přijetí padělaných nebo pozměněných bankovek a mincí nebo peněz, ohledně kterých vznikne podezření, že jsou padělané nebo pozměněné.“⁷⁹

Při zadržování podezřelých bankovek a mincí zadržitel vyzve předložitele, aby prokázal totožnost. Předložitel má zákonnou povinnost výzvě k prokázání totožnosti vyhovět. Zadržitel si poté zaznamená předložitelovy osobní údaje, a dále mu vystaví potvrzení o zadržení podezřelých bankovek a mincí. „Odebrání

⁷⁷ Dle ustanovení § 12 odst. 1 zákona o oběhu bankovek a mincí je podezřelou bankovkou nebo mincí bankovka nebo mince, která byla nedovoleně upravena takovým způsobem, že je způsobilá vyvolat klamnou představu o své platnosti či nominální hodnotě.

⁷⁸ Právnícké osoby, směnárník.

⁷⁹ BAKES, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnícké učebnice. 459 s. ISBN 978-80-7400-440-7, s. 348-349.

podezřelých bankovek a mincí oznámí osoba, která je odebrala, orgánům činným v trestním řízení.⁸⁰

Podezřelé bankovky a mince se předkládají k odbornému posouzení, které provádí ČNB. V případě, že se odborným posouzením prokáže, že bankovky a mince byly pozměněné nebo padělané, ČNB o tom informuje zadržitele.

Způsob předávání takovýchto bankovek a mincí je upraven v ustanovení § 9 vyhlášky ČNB č. 274/2011 Sb. ČNB se předkládají podezřelé bankovky a mince spolu se stejnopisem potvrzení o jejich zadržení. Vše musí být vloženo do vhodného obalu, který musí být dále zajištěn před neoprávněným otevřením. V případě, že je při ukládání podezřelých bankovek a mincí přítomen i předložitel, potvrdí svoji přítomnost vlastnoručním podpisem, který umístí přes přelep obalu. Podpis na přelep obalu umístí též zadržitel.

Potvrzení o zadržení podezřelých bankovek a mincí musí, dle ustanovení § 9 odst. 1 vyhlášky ČNB č. 274/2011 Sb., obsahovat identifikační údaje předložitele, tedy osoby, která podezřelé bankovky a mince předložila, dále adresu předložitele, popř. jeho sídlo a druh s číslem dokladu, dle kterého lze zjistit totožnost předložitele. Uvede se také měna a nominální hodnota bankovky nebo mince. U bankovek také její série a číslo, u mincí ročník její ražby. Potvrzení musí dále obsahovat místo a datum zadržení podezřelých bankovek a mincí; identifikační údaje zadržitele, tedy toho, kdo podezřelé bankovky a mince zadržel. Důležité jsou i okolnosti, za kterých došlo k zadržení podezřelých bankovek a mincí. Zadržitel může také, na žádost předložitele, v potvrzení uvést číslo účtu předložitele.

V případě, že se ukáže, že zadržené podezřelé bankovky a mince jsou pravé, převede se na účet předložitele částka, která odpovídá jejich nominální hodnotě. Pokud se je nepodaří vrátit nebo za ně poskytnout náhradu, bude je ČNB evidovat na speciálním účtu. „Pokud se ten, komu byly podezřelé bankovky a mince podle potvrzení zadrženy, nepřihlásí o jejich vrácení nebo o náhradu za ně (...), případnou tyto bankovky nebo mince ČNB.“⁸¹ Přihlásit se o jejich vrácení nebo o náhradu lze do tří let od jejich zadržení.

⁸⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). 976 s. ISBN 978-80-7502-236-3. s. 685.

⁸¹ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra a Petr MRKÝVKA. *Finanční a daňové právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. 492 s. ISBN 978-80-7380-639-2, s. 149

Vzor potvrzení o zadržení bankovek a mincí je součástí vyhlášky ČNB č. 274/2011 Sb., konkrétně ho lze nalézt v příloze č. 1.

K zadržení podezřelých bankovek může dojít také v neanonymním zařízení. Neanonymním zařízením je dle ustanovení § 11 odst. 2 zákona č. 136/2011 Sb. samoobslužné technické zařízení, prostřednictvím kterého dochází k dispozicím s peněžními prostředky evidovanými na účtu vedeném poskytovatelem platebních služeb spočívajícím v příjmu, výměně, výplatě bankovek a mincí. Takové zařízení může být provozováno pouze za určitých podmínek. Musí umět rozpoznat pravost, platnost přijímaných bankovek a mincí; určit totožnost majitele účtu; specifikovat provedenou transakci. Musí také zadržet podezřelé bankovky, odmítnout podezřelé mince a také nesmí vracet do oběhu neplatné bankovky a mince.

V případě zadržení podezřelých bankovek v neanonymním zařízení se přiměřeně použije ustanovení § 9 vyhlášky ČNB č. 274/2011Sb. Při zadržení podezřelých bankovek v neanonymním zařízení se ovšem do potvrzení o zadržení bankovek a mincí, jako místo zadržení bankovek, uvádí místo, kde je takové zařízení provozováno. Datem zadržení je v tomto případě datum provedené transakce. Za předložitele bude určen držitel karty, případně majitel účtu. Na potvrzení se také zapíše identifikační údaje neanonymního zařízení, jako jsou např. typ, model, výrobní číslo.

V případě zjištění, že došlo k padělání nebo pozměnění bankovek a mincí znějících na cizí měnu, uplatní se obdobný postup. „V této oblasti je Česká republika vázána Mezinárodní úmluvou o potírání penězokazectví z 20. dubna 1929 publikovanou ve Sbírce zákonů a nařízení pod č. 15/1932 Sb. z. n. v současnosti realizovanou v příslušných ustanoveních trestního zákona, zákona o oběhu bankovek a mincí a v prováděcí vyhlášce ČNB 274/2011 Sb.“⁸²

4.5 Přestupky proti peněžnímu oběhu

Právní řád poskytuje ochranu jednak peněžnímu oběhu a jednak samotné měně a platebním prostředkům. V této podkapitole se budu zabývat pouze ochranou peněžního oběhu, jejíž úpravu nalezneme v zákoně č. 136/2011 Sb. V další podkapitole se pak zaměřím na úpravu ochrany měny a platebních

⁸² JÁNOŠÍKOVÁ, Petra a Petr MRKÝVKA. *Finanční a daňové právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. 492 s. ISBN 978-80-7380-639-2, s. 149

prostředků upravenou v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Úprava přestupků proti peněžnímu oběhu je obsažena v zákoně o oběhu bankovek a mincí, konkrétně v ustanovení § 29. Těchto přestupků se mohou dopustit úvěrové instituce, směnárníci nebo právnické osoby.

Směnárníci a právnické osoby se dle § 29 odst. 1 zákona o oběhu bankovek a mincí dopustí přestupku v případě, že poruší svoji povinnost zadržet podezřelé bankovky nebo mince. Přestupek spáchají i v případě, že sice zadrží podezřelé bankovky a mince, ale po tomto zadržení je bez zbytečného odkladu nepředají ČNB. Za takový přestupek lze uložit pokutu až do výše 10 milionů korun českých.

Mezi přestupky proti peněžnímu oběhu patří i přestupek nezajištění osob, které jsou držiteli osvědčení o absolvování odborného kurzu o rozpoznávání bankovek a mincí podezřelých z padělání nebo pozměňování (dále jen „kurz“), při zpracovávání bankovek a mincí. Pouze osoby, které mají osvědčení o absolvování kurzu, mohou při zpracování bankovek a mincí posuzovat jejich pravost nebo je vracet zpět do oběhu. Tohoto přestupku se mohou dopustit právnické osoby uvedené v ustanovení § 29 odst. 2 zákona č. 136/2011 Sb. I za tento přestupek hrozí pokuta do výše 10 milionů korun českých.

Osvědčení o absolvování kurzu může být uděleno pouze osobě plně svéprávné a zletilé. Kurzy pořádá ČNB, v určitých případech je smí pořádat výhradně ona. Může ale také za určitých podmínek pověřit právnickou nebo podnikající fyzickou osobu. Druh, náplň kurzů, obsah závěrečných testů, organizační a technické předpoklady pro pořádání kurzů pověřenou osobou a náležitosti osvědčení stanoví prováděcí právní předpis.⁸³

Úvěrové instituce a stejně tak i zpracovatel tuzemských bankovek a mincí se mohou dopustit hned několika přestupků. Nejvíce přestupků se dopustí v případě nedodržení zákonných podmínek při zpracování bankovek a mincí. Konkrétně tím, že nezpracuje bankovky a mince dle standardů zpracování; nedrží odděleně zpracovávané bankovky a mince, které patří různým osobám; poruší povinnost vést evidenci bankovek a mincí, které převzala ke zpracování. Dále se dopustí přestupku i tím, že zařízení pro zpracování bankovek a mincí úvěrová instituce či zpracovatel tuzemských bankovek a mincí neudrhuje

⁸³ Viz § 33 odst. 7 zákona č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí, ve znění pozdějších předpisů.

či neověřuje jejich funkce. Úvěrová instituce nebo zpracovatel bankovek a mincí také jedná protiprávně v případě, že neudržuje vhodné vnitřní předpisy k zabezpečení ochrany bankovek a mincí. Další přestupky se týkají porušení povinnosti poskytování informací nebo vysvětlení.

V ustanovení § 29 odst. 4 zákona o oběhu bankovek a mincí jsou pak uvedena protiprávní jednání, která lze označit za jednání v rozporu s ustanoveními chránící spotřebitele.⁸⁴ Takového jednání se může dopustit jen úvěrová instituce, a sice tím, že odmítne přijmout takové bankovky a mince, které byly prohlášeny ČNB za neplatné. V případě, že se nechce dopustit přestupku, nesmí také provést výměnu bankovek a mincí za poplatek, kterou je dle zákona povinna provést bezplatně, nebo odmítnout provést výměnu bankovek a mincí.

Za výše uvedené přestupky, s výjimkou přestupku porušení standardů zpracování při zpracování bankovek a mincí, lze uložit pokutu až do výše jednoho milionu korun českých. Při přestupku porušení standardů zpracování při zpracování bankovek se uplatní vyšší sazba pokuty, a sice až do výše 10 milionů korun českých.

Další tři přestupky jsou upraveny v ustanovení § 30 zákona o oběhu bankovek a mincí. Dle rubriky pod paragrafem jde o „ostatní přestupky“. „V tomto paragrafu jsou zakotveny správní delikty, které svou povahou nezapadají do předchozích ustanovení.“⁸⁵ Těchto přestupků se mohou právnické osoby dopustit tím, že neprovedou kontrolu pravosti a platnosti bankovek a mincí vrácených do oběhu nebo bankovky a mince, které jsou neplatné nebo podezřelé, vrátí do oběhu.⁸⁶ Za tyto přestupky lze uložit pokutu až do výše jednoho milionu korun. V neposlední řadě se sankcionují také osoby, zpracovávající bankovky a mince pro jiného bez povolení ČNB.⁸⁷ Tohoto přestupku se mohou dopustit právnické osoby i podnikající fyzické osoby. Výše pokuty v tomto případě je do 10 milionů korun českých.

Přestupky dle zákona o oběhu bankovek a mincí projednává sama ČNB.

⁸⁴ Viz důvodová zpráva k tomuto zákonu.

⁸⁵ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁶ Viz § 30 odst. 2 zákona č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁷ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.

4.6 Trestné činy proti měně

„Na úrovni trestního práva jsou platidla chráněna zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákon ve znění pozdějších předpisů, který vymezuje v § 233 skutkovou podstatu trestného činu „Padělání a pozměnění peněz“, v § 234 „Neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku“ a v § 235 trestný čin „Udávání padělaných a pozměněných peněz“, kdy je trestná nejen výroba padělků a jejich napodobenin, ale i jejich opatřování, přechovávání a udávání (užití v platebním styku).“⁸⁸ Trestná je ovšem také výroba a držení padělatelského náčiní dle § 236, ale i neoprávněná výroba peněz dle § 237. „Konečně může být trestným činem podle § 239 také „Ohrožování oběhu tuzemských peněz“, což je neoprávněná výroba nebo výdej náhražek tuzemských peněz nebo jejich neoprávněné vydávání do oběhu či bezdůvodné odmítání nebo poškozování tuzemských peněz.“⁸⁹

Také je třeba uvést, že ochrana dle § 238 trestního zákona se poskytuje i penězům a platebním prostředkům jiným než tuzemským, a dále se poskytuje tuzemským a zahraničním cenným papírům.

4.6.1 Padělání a pozměňování peněz (§ 233)

„Ochrana peněz proti padělání a pozměnění, a to nejen českých, ale i cizozemských a dalších peněz jiných než tuzemských (např. měny Evropské unie – EURO; srov. k tomu i § 238), je v trestním zákoníku provedena v souladu s mezinárodní Úmluvou o potírání penězokazectví, která byla vyhlášena ve Sbírce zákonů dne 5. února 1932 pod č. 15/1932 Sb.“⁹⁰ Dle čl. 2 a 5 této Úmluvy se mezinárodní ochrana poskytuje všem druhům peněz, které jsou v oběhu ve všech členských státech s tím, že se nerozlišuje, zda se jedná o měnu vlastní nebo cizí.

„Padělanými penězi (bankovkami nebo mincemi) rozumíme české nebo jiné než tuzemské peníze (...), které byly padělány, tedy vyhotoveny bez oprávnění s použitím zařízení a materiálů, které nebyly původně určeny k výrobě peněz nebo které nebyly drženy nebo použity v souladu se zákonem,

⁸⁸ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra a Petr MRKÝVKA. *Finanční a daňové právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. 492 s. ISBN 978-80-7380-639-2, s. 150.

⁸⁹ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra a Petr MRKÝVKA. *Finanční a daňové právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. 492 s. ISBN 978-80-7380-639-2, s. 150.

⁹⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. 3632 s. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 2334.

a s cílem, aby vypadaly jako pravé.⁹¹ Pozměněnými penězi se pak rozumí české nebo peníze jiné než tuzemské, které byly pozměněny z neplatných peněz do podoby peněz platných, anebo případ pozměnění peněz nižší nominální hodnoty na nominální hodnoty vyšší.

Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo sobě nebo jinému opatří nebo přechovává padělané nebo pozměněné peníze nebo prvky peněz sloužící k ochraně proti jejich padělání.⁹² Opatřením se myslí jakýkoli způsob nabytí padělaných nebo pozměněných peněz nebo prvků sloužících k ochraně proti padělání, ať již koupí, darem, krádeží apod. Přechováváním je pak taková dispozice s padělanými nebo pozměněnými penězi či prvky peněz, které sloučí k ochraně proti jejich padělání. Za takové jednání hrozí pachateli trest odnětí svobody na jeden rok až pět let.

Pachatelem tohoto trestného činu se stane i ten, kdo padělá nebo pozmění peníze v úmyslu je udat jako pravé nebo platné anebo jako peníze vyšší hodnoty. „Padělání a pozměňování peněz je dokonané tím, že pachatel zhotovil nebo provedl úpravu takových peněz.“⁹³

Nakonec je pachatelem i ten, kdo padělané nebo pozměněné peníze udá jako pravé nebo platné anebo jako peníze vyšší hodnoty.⁹⁴ „Trestný čin je v tomto případě dokonán až udáním takových peněz jako pravých, platných nebo jako peněz vyšší hodnoty.“⁹⁵

V těchto dvou výše uvedených případech hrozí trest odnětí svobody od tří do osmi let.

Pachatelem trestného činu padělání a pozměňování peněz může být kterákoli fyzická či právnická osoba.

U padělání, ale i u pozměňování bankovek a mincí jde o to, aby padělané nebo pozměněné bankovky a mince budily zdání platných peněz. „Proto není paděláním ani pozměněním peněz zhotovení předmětů, které nemají podobu peněz, k účelům, jež jinak plní peníze, ani použití takových předmětů,

⁹¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. 3632 s. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 2336.

⁹² Viz § 233 odst. 1 trestního zákona, ve znění pozdějších předpisů.

⁹³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). 976 s. ISBN 978-80-7502-236-3. s. 685.

⁹⁴ Viz § 233 odst. 2 trestního zákona, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. 3632 s. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 2338.

např. vhození plíšku do automatu nebo do pokladničky veřejného dopravního prostředku.⁹⁶

4.6.2 Neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku (§ 234)

Toto ustanovení zákona poskytuje ochranu platebním prostředkům zajišťující bezhotovostní platební styk, zejména platebním kartám, elektronickým penězům atd.

4.6.3 Udávání padělaných a pozměněných peněz (§ 235)

„Objektem tohoto trestného činu je zájem na ochraně peněz, především na řádném fungování jejich oběhu.“⁹⁷ Trestného činu udávání padělaných a pozměněných peněz se dopustí ten, kdo padělané nebo pozměněné peníze, kterými mu bylo placeno jako pravými, udá jako pravé. „Pachateli bylo placeno padělanými nebo pozměněnými penězi jako pravými, jestliže je získal jako protihodnotu za prodanou věc, za poskytnutou službu anebo jinou činnosti, která se zpravidla odměňuje.“⁹⁸

Pachatelem se může opět stát kdokoli. „Nicméně jde vždy o osobu odlišnou od té, která padělala nebo pozměnila peníze.“⁹⁹

Za takovýto trestný čin hrozí pachateli trest odnětí svobody až na dva roky, zákaz činnosti, ale je také možný trest propadnutí věci.

„Pokud by pachatel od počátku věděl, že peníze, jimiž mu bylo placeno, jsou padělané nebo pozměněné, a přesto je přijal, nešlo by o trestný čin podle § 235, ale o přísnější trestný čin padělání a pozměnění peněz podle § 233.“¹⁰⁰

4.6.4 Výroba a držení padělatelského náčiní (§ 236)

Toto ustanovení poskytuje ochranu měně, ale především hlavně výrobě a prostředkům sloužících k výrobě peněz. „Objektivní stránka záleží v tom, že pachatel vyrobí, nabízí, prodá, zprostředkuje nebo jinak zpřístupní, sobě nebo

⁹⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. 3632 s. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 2339.

⁹⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). 976 s. ISBN 978-80-7502-236-3. s. 687-688.

⁹⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. 3632 s. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 2377.

⁹⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). 976 s. ISBN 978-80-7502-236-3. s. 688.

¹⁰⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. 3632 s. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 2377.

jinému opatří nebo přechovává nástroj, zařízení nebo jeho součást, postup, pomůcku nebo jakýkoli jiný prostředek, včetně počítačového programu, vytvořený nebo přizpůsobený k padělání nebo pozměňování peněz prvků sloužících k ochraně peněz proti padělání nebo platebních prostředků.¹⁰¹

Nástrojem k padělání nebo pozměnění je přípravek či náradí vytvořené nebo přizpůsobené k padělání nebo pozměnění bankovek a mincí, např. raznice pro ražení mincí, forma, ve které se mohou odlévat mince.

Zařízením se pak rozumí stoj, přístroj, jiné technické zařízení, které je pachatelem vytvořené nebo přizpůsobené k padělání nebo pozměnění bankovek a mincí, např. razicí stroj, tiskařský lis.

Postupem se rozumí určitý návod či popis výroby, vyhotovení, úpravy padělaných či pozměněných bankovek a mincí.

Šablony, vzory, nákresy, které se vztahují jak k postupu při padělání nebo pozměnění peněz, tak i k výrobě nástrojů, zařízení a jiných prostředků, které jsou vytvořené nebo přizpůsobené pro padělání nebo pozměnění peněz, jsou pomůckami.

Jiným prostředkem je jakýkoli předmět nebo věc, která je vytvořená nebo přizpůsobená k padělání nebo pozměňování bankovek a mincí, např. speciální papír, plast, kov, barva.

„Trestným činem výroby a držení padělatelského náčiní je již sama jeho výroba, nabízení, prodej, zprostředkování nebo jiné zpřístupnění, opatření nebo přechovávání, a to bez ohledu na to, zda jich pachatel nebo někdo jiný zamýšlí použít k trestnému činu podle § 233 odst. 2 alinea 1, buď vůbec nebo v dohledné době.“¹⁰²

Pachatelem může být opět kdokoli. Za trestný čin výroby a držení padělatelského náčiní hrozí pachateli trest odnětí svobody až na dva roky, zákaz činnosti či propadnutí majetku. Ovšem přísněji bude potrestán ten pachatel, který spáchá tento trestný čin při výkonu svého povolání, a sice trestem odnětí svobody v délce trvání od jednoho roku do pěti let nebo peněžitým trestem.

¹⁰¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). 976 s. ISBN 978-80-7502-236-3. s. 688.

¹⁰² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. 3632 s. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 2380.

4.6.5 Neoprávněná výroba peněz (§ 237)

„Objektem tohoto trestného činu je zájem na ochraně měnové stability, přičemž jsou postihována jednání spočívající v neoprávněné výrobě peněz subjektem, který je k vydávání peněz jinak oprávněn, a jednání související s nakládáním s neoprávněně vyrobenými penězi.“¹⁰³ Dále jsou chráněny i peníze, které zatím ještě nebyly vydány, ale jsou určené pro peněžní oběh v budoucnu.

Pachatelem se stane ten, kdo neoprávněně, s použitím zařízení nebo materiálu k výrobě peněz určených a držných v souladu se zákonem, vyrobí peníze či prvky, které slouží k ochraně peněz proti padělání. V tomto případě může být pachatelem pouze osoba, která má zařízení nebo materiály určené k výrobě peněz, např. zaměstnanec Státní tiskárny cenin.

Pachatelem se může stát i ten, kdo neoprávněně vyrobené peníze či prvky sloužící k ochraně peněz proti padělání sobě nebo jinému opatří, uvede do oběhu či přechovává.¹⁰⁴ V tomto případě může být pachatelem kdokoli.

„V obou případech jde na rozdíl od § 233 o bankovky, mince nebo ochranné prvky peněz, které byly vyrobeny s použitím materiálů a zařízení určených k výrobě peněz a držných v souladu se zákonem, tedy kvazipravé peníze.“¹⁰⁵

Za trestný čin neoprávněné výroby peněz může být pachateli uložen trest odnětí svobody na jeden rok až pět let.

4.6.6 Ohrožování oběhu tuzemských peněz (§ 239)

„Toto ustanovení chrání zájem na nerušeném a funkčním oběhu tuzemských peněz.“¹⁰⁶

Trestem odnětí svobody v délce až šesti měsíců, zákazem činnosti nebo propadnutím věci bude potrestán ten, kdo neoprávněně vyrobí či vydá náhražky tuzemských bankovek a mincí, nebo je neoprávněně dává do oběhu.

Stejný trest hrozí i tomu, kdo odmítá tuzemské bankovky a mince v rozporu se zákonem, nebo tuzemské bankovky a mince poškozují.

Poškozováním se míní jakékoli úmyslné ničení, znečišťování, trhání, pálení apod.

¹⁰³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). 976 s. ISBN 978-80-7502-236-3. s. 689.

¹⁰⁴ Viz § 237 odst. 1 trestního zákon, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. 3632 s. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 2386.

¹⁰⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. 3632 s. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 2411.

5 Právní ochrana oběhu bankovek a mincí de lege ferenda

Z tiskových zpráv, které vydává ČNB ohledně počtu a způsobů padělání bankovek a mincí a dále ze skutečností, že zadržené padělané peníze jsou nejčastěji hodnoceny jako padělky méně zdařilé, lze usoudit, že dosavadní ochrana samotných bankovek a mincí jakož i ochranné mechanismy sloužící k zadržení padělaných či podezřelých bankovek a mincí fungují dobře. V dnešním světě s tak rychlým pokrokem prakticky ve všech oblastech vědy a techniky to ovšem za pár let nemusí být dostačující.

Jedním ze způsobů, jak zvýšit ochranu samotných bankovek před paděláním, je zvýšit počet ochranných prvků na bankovce. Počet ochranných prvků na bankovkách se může zvýšit přidáním dalších dnes běžně používaných ochranných prvků. Případně by se mohl na bankovkách vedle dosavadního portrétního vodoznaku opětovně zavést i ornamentální vodoznak, který by neprocházel celou plochou bankovky, ale tvořil by třeba jen určitý pruh. Novým ochranným prvkem by mohl být například ražený hologram, který je dnes běžnou součástí platebních karet.

Další možnou variantou, ovšem finančně nákladnější, je zavedení kódů na bankovky, například v současné době nejpoužívanější QR kód. Použitím kódů by ovšem utrpěla umělecká hodnota bankovek. Možným řešením by bylo vyzvat umělce k úpravě vzhledu s tím, že určitý kód by byl zakomponován do celkového vzhledu bankovky. Možnost opatřit bankovky QR kódy využila Centrální banka Nigérie, která vydala u příležitosti stého výročí vzniku Nigérie v roce 2014 první bankovku na světě opatřenou QR kódem.

Nejspíše velmi vzdálenou budoucností je ochrana bankovek a mincí pomocí zabudovaných čipů. Opatřit všechny bankovky a mince čipy by bylo ovšem tak finančně nákladné, že k tomu nejspíše nikdy nedojde. Náklady by rapidně vzrostly nejen státu, ale také jiným právnickým osobám, které se podílejí na kontrole bankovek a mincí.

Vlivem pokroku může v budoucnu ovšem dojít i k úplnému vymizení hotovostního platebního styku, a tudíž i současné formě peněz. V budoucnu by se všechny platby mohly uskutečňovat pouze bezhotovostně a peníze by existovaly pouze ve virtuální formě. V tomto případě by ovšem musela proběhnout patřičná legislativní úprava a muselo by se více zapracovat na bezpečnosti bezhotovostních plateb.

6 Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo představit komplexní problematiku oběhu bankovek a mincí v České republice. S tím je spojená také problematika vývoje měny, vzhledu jednotlivých nominálních hodnot bankovek a mincí a v neposlední řadě i právní ochrana ať samotných bankovek a mincí, tak i ochrana jejich bezproblémového oběhu.

V práci jsem vycházela z množství odborných publikací, ale stěžejními prameny byly hlavně zákony a vyhlášky. Úpravu oběhu bankovek a mincí řeší hlavně zákon č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí, ve znění pozdějších předpisů a také zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance.

Ve stěžejní části mé práce jsem představila pravidla oběhu bankovek a mincí a úpravu práv a povinností v rámci oběhu bankovek a mincí České národní banky, právnických osob, ale i osob fyzických.

Na současné úpravě oběhu bankovek a mincí je skvělé, že pro fyzické osoby je stanoveno minimum povinností, které musí dodržovat. Nemusí se tak například obávat, že by mohli spáchat přestupek dle zákona o oběhu bankovek a mincí. Jelikož takových přestupků se mohou dopustit jen určité právnické osoby či směnárníci.

Zajímavá je také úprava poskytování náhrad za nestandardně poškozené bankovky a mince, dle současné úpravy je totiž poskytnutí náhrady za takové bankovky a mince závislé na posouzení České národní banky. Z toho plyne, že lidé by se o peníze měli řádně starat a vyvarovat se jejich poškození, jelikož v případě neposkytnutí náhrady o peníze přijdou. Nehledě na to, že stát vydává každý rok velké množství finančních prostředků na ražbu nových mincí a tisk nových bankovek.

V práci jsem zabývala také problematikou ochrany měny i peněžního oběhu. Zvláště pak aktivitami, které narušují bezproblémový peněžní oběh, které mohou být v lepším případě kvalifikovány pouze jako přestupek proti peněžnímu oběhu, v horším případě jako trestný čin proti měně. Za všechny trestné činy proti měně, které mohou spáchat jak fyzické, tak právnické osoby, hrozí trest odnětí svobody. Tohoto trestu se nejspíše bojí i padělatelé, jelikož se najde jen málo takových, kteří by zákon porušili. Dokazují to i statistiky zadržených bankovek a mincí. Z nich vyplývá, že ochrana českých bankovek a mincí je na tak dobré úrovni, že se jen těžko padělají a jsou převážně hodnoceny

jako méně zdařilé padělky. Zajímavé také je, že počty padělaných bankovek klesají.

Věřím, že jsem splnila cíle, které jsem si na začátku vytyčila. V práci jsem popsala problematiku práv a povinností právnických osob, bez kterých by se peněžní oběh jen těžko kontroloval a také samozřejmě činnost České národní banky, která vše řídí a kontroluje. Nevynechala jsem ani problematiku práv a povinností fyzických osob v rámci oběhu bankovek a mincí. Doufám, že jsem třeba alespoň částečně změnila pohled na české bankovky a mince. Jelikož nejde jen o věc, bez které se dnes neobejdeme, ale jde i o umělecká díla, se kterými, stejně jako se všemi uměleckými díly, je spousta dřiny, než dojdou k dokonalosti.

7 Résumé

The name of my project is „Legal aspects of banknotes and coins circulation in the Czech Republic“. I would say that this topic is current in every time because everyone should know at least the first thing about rules of banknotes and coins circulation.

In the first chapter of my project I concentrated on development of national currency in our territory from the time of Czechoslovakia to the present days. Banknotes and coins underwent lots of changes during the whole period. Nominal value in circulation its appearance and also protective elements were often adjusted. I didn't forget the currency reforms which were realized in the past.

I established on it logically by overview of present banknotes and coins with concentration at their appearance and consecutive presentment of actual protective elements. Protective elements of Czech banknotes have high standard which gives evidence about low number of detained forgeries. At the same time I added a few curiosities to banknotes and to protective elements.

In fundamental part of my project I deal with the rules of banknotes and coins circulation set in laws and in the notice of the Czech national bank. The duties of the Czech national bank are to regulate the flow of money. In sphere of cash flow of money it discharges certain tasks and also legal persons said in the law. Cash flow of money concerns of course natural persons as well. And so this part contains also duties and rights of legal persons or natural persons concerning cash flow of money.

In the chapter four I concentrated on protection of banknotes and coins themselves but also on protection of flow of money. It is related to adjustment of method of producing suspicious banknotes and coins to the Czech national bank to examination. I mentioned activities which disrupt problem-free flow of money. Finally I dealt also with adjustment of offences against flow of money and criminal acts against currency.

In the final chapter I presented my ideas that could improve the protection of flow of banknotes and coins even more in the future.

8 Zdroje

Knihy

- BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. 459 s. ISBN 978-80-7400-440-7
- HÁSKOVÁ, Jarmila. *Československé bankovky, státočky a mince 1919-1992*. Praha: Lunarion, 1993. 132 s. ISBN 80-85774-05-4
- INNES, Brian. *Falza a padělky: skutečné příběhy o největších světových podvodech : zločinci, jejich činy a oběti*. V Praze: Knižní klub, 2006. Universum (Knižní klub). 256 s. ISBN 80-242-1706-6
- JÁNOŠÍKOVÁ, Petra a Petr MRKÝVKA. *Finanční a daňové právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. 492 s. ISBN 978-80-7380-639-2
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). 976 s. ISBN 978-80-7502-236-3
- PAPOUŠKOVÁ, Zdenka a Kristýna ŘEZNÍČKOVÁ. *Peníze v právu a ekonomice*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, o.p.s. ve spolupráci s Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci, 2015. 254 s. ISBN 978-80-87382-70-7.
- PEKÁREK, Jiří. *Poznáte padělek bankovky?*. Praha: Pragoeduca, 2000. 77 s. ISBN 80-85856-84-0
- POL'SKOJ, Georgij Nikolajevič a Leopold SURGA. *Z penězokazeckých dílen*. Praha: Lidové nakladatelství, 1987. 187 s.,
- SURGA, Leopold. *České bankovky a mince 1993-2012*. Praha: Jerome, 2012. 245 s. ISBN 978-80-903266-8-2
- ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. 3632 s. ISBN 978-80-7400-428-5.
- ŠOUŠA, Jiří a Jaroslav ŠŮLA. *Peníze v proměnách moderní doby: tvorba československých bankovek v letech 1945-1989*. Praha: Nová tiskárna Pelhřimov, 2006. 369 s. ISBN 80-86559-60-2
- VONDRA, Roman. *Peníze v moderních českých dějinách*. Praha: Academia, 2012. Historie (Academia). 276 s. ISBN 978-80-200-2130-4
- VOREL, Petr. *Od pražského groše ke koruně české: průvodce dějinami peněz v českých zemích*. 2., rozš. vyd. Praha: Havran, 2004. 578 s. ISBN 80-86515-40-0

Právní předpisy

- Zákon č. 187/1919 Sb. z. a n., jímž se upravuje oběh a správa platidel v československém státě a doplňuje zmocnění ministerstva financí dané zákonem ze dne 25. února 1919, č. 84 Sb. z. a n.
- Zákon č. 102/1925 Sb. z. a n., kterým se mění a doplňuje zákon ze dne 14. dubna 1920, č. 347 Sb. z. a n., o akciové bance cedulové
- Zákon č. 39/1948 Sb. z. a n., o platidlech československé měny

- Zákon České národní rady č. 6/1993 Sb., o České národní bance
- Zákon č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí, ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení vlády č. 119/1919 Sb. z. a n., o úpravě poměru k Rakousko-uherské bance
- Vyhláška České národní banky č. 158/1993 Sb., o vydání bankovek po 100 Kč, ukončení platnosti bankovek po 100 Kč opatřených kolkem a jejich výměně
- Vyhláška České národní banky č. 65/1995 Sb., o vydání bankovek po 100 Kč vzoru 1995
- Vyhláška České národní banky č. 2/2007 Sb., o ukončení platnosti bankovek po 50 Kč vzoru 1993, bankovek po 100 Kč vzoru 1993, bankovek po 200 Kč vzoru 1993 a bankovek po 500 Kč vzoru 1993
- Vyhláška České národní banky č. 236/1997 Sb., o vydání bankovek po 100 Kč vzoru 1997
- Vyhláška České národní banky č. 156/2018 Sb., o vydání bankovek po 100 Kč vzoru 2018
- Vyhláška České národní banky č. 11/2019 Sb., o vydání bankovek po 100 Kč vzoru 2018 s přitiskem
- Vyhláška České národní banky č. 63/1993 Sb., o vydání bankovek po 200 Kč
- Vyhláška České národní banky č. 198/1996 Sb., o vydání bankovek po 200 Kč vzoru 1996
- Vyhláška České národní banky č. 283/1998 Sb., o vydání bankovek po 200 Kč vzoru 1998
- Vyhláška České národní banky č. 157/2018 Sb., o vydání bankovek po 200 Kč vzoru 2018
- Vyhláška České národní banky č. 159/1993 Sb., o vydání bankovek po 500 Kč, ukončení platnosti bankovek po 500 Kčs opatřených kolkem a jejich výměně
- Vyhláška České národní banky č. 268/1995 Sb., o vydání bankovek po 500 Kč vzoru 1995
- Vyhláška České národní banky č. 33/1998 Sb., o vydání bankovek po 500 Kč vzoru 1997
- Vyhláška České národní banky č. 78/2009 Sb., o vydání bankovek po 500 Kč vzoru 2009
- Vyhláška České národní banky č. 112/1993 Sb., o vydání bankovek po 1000 Kč, o ukončení platnosti bankovek po 1000 Kčs opatřených kolkem a jejich výměně

- Vyhláška České národní banky č. 279/1996 Sb., o vydání bankovek po 1000 Kč vzoru 1996
- Vyhláška České národní banky č. 433/2000 Sb., o ukončení platnosti bankovek po 1 000 Kč vzoru 1993 a po 5 000 Kč vzoru 1993
- Vyhláška České národní banky č. 100/2008 Sb., o vydání bankovek po 1000 Kč vzoru 2008
- Vyhláška České národní banky č. 226/1996 Sb., o vydání bankovek po 2000 Kč
- Vyhláška České národní banky č. 242/1999 Sb., o vydání bankovek po 2 000 Kč vzoru 1999
- Vyhláška České národní banky č. 140/2007 Sb., o vydání bankovek po 2 000 Kč vzoru 2007
- Vyhláška České národní banky č. 289/1993 Sb., o vydání bankovek po 5 000 Kč
- Vyhláška České národní banky č. 141/1999 Sb., o vydání bankovek po 5 000 Kč vzoru 1999
- Vyhláška České národní banky č. 412/2009 Sb., o vydání bankovek po 5 000 vzoru 2009
- Vyhláška České národní banky č. 141/1993 Sb., o vydání mincí po 1 Kč vzoru 1993, o ukončení platnosti mincí po 1 Kčs a jejich výměně
- Vyhláška České národní banky č. 142/1993 Sb., o vydání mincí po 2 Kč vzoru 1993, o ukončení platnosti mincí po 2 Kčs a jejich výměně
- Vyhláška České národní banky č. 143/1993 Sb., o vydání mincí po 5 Kč vzoru 1993, o ukončení platnosti mincí po 5 Kčs a jejich výměně
- Vyhláška České národní banky č. 110/1993 Sb., o vydání mincí po 10 Kč vzoru 1993, o ukončení platnosti mincí po 10 Kčs a bankovek po 10 Kčs a jejich výměně
- Vyhláška České národní banky č. 335/1999 Sb., o vydání mincí po 10 Kč vzoru 2000
- Vyhláška České národní banky č. 111/1993 Sb., o vydání mincí po 20 Kč vzoru 1993, o ukončení platnosti bankovek po 20 Kčs a po 50 Kčs a jejich výměně
- Vyhláška České národní banky č. 336/1999 Sb., o vydání mincí po 20 Kč vzoru 2000
- Vyhláška České národní banky č. 101/1993 Sb., o vydání mincí po 50 Kč vzoru 1993 a o ukončení platnosti mincí po 1 haléři a po 5 haléřích československé měny a jejich výměně
- Vyhláška České národní banky č. 228/2018 Sb., o vydání mincí po 20 Kč vzoru 2018 I
- Vyhláška České národní banky č. 229/2018 Sb., o vydání mincí po 20 Kč vzoru 2018 II
- Vyhláška České národní banky č. 230/2018 Sb., o vydání mincí po 20 Kč vzoru 2018 III

- Vyhláška České národní banky č. 12/2019 Sb., o vydání mincí po 20 Kč vzoru 2019 I
- Vyhláška České národní banky č. 13/2019 Sb., o vydání mincí po 20 Kč vzoru 2019 II
- Vyhláška České národní banky č. 14/2019 Sb., o vydání mincí po 20 Kč vzoru 2019 III
- Vyhláška České národní banky č. 20/2019 Sb., o vydání pamětní bankovky po 100 Kč vzoru 2019 ke 100. výročí budování československé měny
- Vyhláška České národní banky č. 274/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o oběhu bankovek a mincí
- Úřední sdělení České národní banky, ze dne 21. prosince 2016, k některým ustanovením zákona o oběhu bankovek a mincí

Ostatní

- Bankovní úřad ministerstva financí - Historie ČNB. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 22.01.2019]. Dostupné z: http://www.historie.cnb.cz/cs/dejiny_instituce/bankovni_urad_ministerstva_financi/index.html
- Národní banka Československá - Historie ČNB. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 22.01.2019]. Dostupné z: http://www.historie.cnb.cz/cs/dejiny_instituce/narodni_bank_a_ceskoslovenska/index.html
- Národní banka pro Čechy a Moravu - Historie ČNB. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 22.01.2019]. Dostupné z: http://www.historie.cnb.cz/cs/dejiny_instituce/narodni_bank_a_pro_cechy_a_moravu/
- Národní banka Československá - Historie ČNB. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 22.01.2019]. Dostupné z: http://www.historie.cnb.cz/cs/dejiny_instituce/narodni_bank_a_ceskoslovenska_1945/
- Státní banka československá - Historie ČNB. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 22.01.2019]. Dostupné z: http://www.historie.cnb.cz/cs/dejiny_instituce/statni_bank_a_ceskoslovenska/
- Státní banka československá – centrální banka - Historie ČNB. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 22.01.2019]. Dostupné z: http://www.historie.cnb.cz/cs/dejiny_instituce/statni_bank_a_ceskoslovenska_centralni_bank_a/
- Investice do pamětních mincí | Česká mincovna. Výrobce pamětních mincí a medailí | Váš dodavatel investičního zlata | Česká mincovna [online]. Copyright © 2019 Česká mincovna, a.s. [cit. 09.02.2019]. Dostupné z: <https://ceskamincovna.cz/investice-do-pametnich-minci-1608/>
- Počet padělaných bankovek loni opět klesl - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 26.02.2019].

Dostupné

z: http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2018/20180305_tk_padelky.html

- Zadržené padělky v roce 2018 - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 26.02.2019]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platidla/padelky/pad_ctvrtletni_sum.html
- Nová 100-nairová bankovka – první bankovka s QR kódem – Velvyslanectví České republiky v Abuji.[online]. [cit. 02.03.2019] Dostupné z: https://www.mzv.cz/abuja/cz/zpravy_a_udalosti/prvni_bankovka_s_qr_kodem_100.html
- 100 Kč - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 10.02.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/100_kc.html
- 200 Kč - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 10.02.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/200_kc.html
- 500 Kč - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 10.02.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/500_kc.html
- 1000 Kč - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 10.02.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/1000_kc.html
- 2000 Kč - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 10.02.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/2000_kc.html
- 5000 Kč - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 10.02.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/5000_kc.html
- 20 Kč – vzor 2018 I - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 10.02.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/mince/mince_20czk_18_i.html
- 20 Kč – vzor 2018 II - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 10.02.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/mince/mince_20czk_18_ii.html
- 20 Kč – vzor 2018 III - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 10.02.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/mince/mince_20czk_18_iii.html
- 20 Kč – vzor 2019 I - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 10.02.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/mince/mince_20czk_19_i.html
- 20 Kč – vzor 2019 II - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 10.02.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/mince/mince_20czk_19_ii.html

- 20 Kč – vzor 2019 III - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 10.02.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/mince/mince_20czk_19_iii.html
- Pamětní bankovka 100 Kč vzor 2019 – technická příprava platidla. *Česká národní banka* [online]. 2019 [cit. 2019-02-09]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/numismatika/plan_emise_2016-2020/mimoradne/bankovka_100_2019_realizace.html?fbclid=IwAR2X5gWJTBNDtx_YeQ2vOcjOubueXIIWzDXHeCLbq23VFbfgfmp0ekgy2Buo
- Ohořelá bankovka - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 03.03.2019]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/poskozene_bankovky/forma_poskozeni_opotrebeni/ohorela_bankovka.html
- Zetlelá bankovka - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 03.03.2019]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/poskozene_bankovky/forma_poskozeni_opotrebeni/zetlela_bankovka.html
- Bankovka poškozená hygienicky závadným materiálem - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 03.03.2019]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/poskozene_bankovky/forma_poskozeni_opotrebeni/hygienicky_zavadny_material.html
- Bankovka poškozená tak, že není možné ověřit její pravost - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 03.03.2019]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/poskozene_bankovky/forma_poskozeni_opotrebeni/nemoznost_overit_pravost.html
- Bankovka poškozená nástražným zařízením na ochranu proti krádeži - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 03.03.2019]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/poskozene_bankovky/forma_poskozeni_opotrebeni/nastraznym_zarizenim.html
- Bankovka skládající se z více než dvou částí - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 03.03.2019]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/poskozene_bankovky/forma_poskozeni_opotrebeni/roztrzena_vice_nez_2_casti.html
- Bankovka s deformovaným obrazcem - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 03.03.2019]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/poskozene_bankovky/forma_poskozeni_opotrebeni/deformovany_obrazec.html
- Bankovka s proděravělým obrazcem v důsledku úředního znehodnocení - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 03.03.2019]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/poskozene_bankovky/forma_poskozeni_opotrebeni/proderavela_bankovka_uredne.html
- Bankovka, jejíž plocha je menší nebo rovna 50% - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 03.03.2019].

Dostupné

z: http://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/poskozene_bankovky/forma_poskozeni_opotrebeni/necela_bankovka_mensi.html

- Bankovka, které chybí celý horní nebo spodní okraj - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 03.03.2019]. Dostupné
z: http://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/poskozene_bankovky/forma_poskozeni_opotrebeni/bankovka_bez_celeho_okraje.html
- BENDA, Vojtěch. Padělky 2017: Padělané a pozměněné bankovky a mince. *Česká národní banka* [online]. [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/benda_20180305_tk_padelky_2017.pdf?fbclid=IwAR1RvnpEccmbpisb8-VYKW4t7fd0Am_s_O-g89fXozr5DbkdMQflpESitb0
- Mince s nečitelným reliéfem - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 20.03.2019]. Dostupné
z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/mince/poskozene_mince/formy_poskozeni_opotrebeni/necitelna.html
- Tvar mince je deformovaný - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 20.03.2019]. Dostupné
z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/mince/poskozene_mince/formy_poskozeni_opotrebeni/deformovana.html
- Nastřižená mince - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 20.03.2019]. Dostupné
z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/mince/poskozene_mince/formy_poskozeni_opotrebeni/nastrizena.html
- Jednotlivé části mince jsou odděleny - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 20.03.2019]. Dostupné
z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/mince/poskozene_mince/formy_poskozeni_opotrebeni/oddelena.html
- Necelá mince - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 20.03.2019]. Dostupné
z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/mince/poskozene_mince/formy_poskozeni_opotrebeni/necela.html
- Mince zkorodovaná tak, že reliéf je nečitelný - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 20.03.2019]. Dostupné
z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/mince/poskozene_mince/formy_poskozeni_opotrebeni/zkorodovana_nestandard.html

SEZNAM ZKRATEK

ČNB – Česká národní banka

ČSR – Československá republika

Kč – Koruna česká

Kčs – Koruna československá

SBČS – Státní banka československá

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

ÚV KSČ – Ústřední výbor Komunistické strany Československa

9 Přílohy

ČESKÉ BANKOVKY A MINCE

100 Kč

Zdroj: 100 Kč - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 10.02.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/100_kc.html

200 Kč

Zdroj: 200 Kč - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 10.02.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/200_kc.html

500 Kč

Zdroj: 500 Kč - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 10.02.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/500_kc.html

1000 Kč

Zdroj: 1000 Kč - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 10.02.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/1000_kc.html

2000 Kč

Zdroj: 2000 Kč - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 10.02.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/2000_kc.html

5000 Kč

Zdroj: 5000 Kč - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 10.02.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/5000_kc.html

1 Kč - Vzor 1993

Zdroj: SURGA, Leopold. *České bankovky a mince 1993-2012*. Praha: Jerome, 2012. 126 s. ISBN 978-80-903266-8-2

2 Kč - Vzor 1993

Zdroj: SURGA, Leopold. *České bankovky a mince 1993-2012*. Praha: Jerome, 2012. 127 s. ISBN 978-80-903266-8-2

5 Kč - Vzor 1993

Zdroj: SURGA, Leopold. *České bankovky a mince 1993-2012*. Praha: Jerome, 2012. 128 s. ISBN 978-80-903266-8-2

10 Kč - Vzor 1993

Zdroj: SURGA, Leopold. *České bankovky a mince 1993-2012*. Praha: Jerome, 2012. 130 s. ISBN 978-80-903266-8-2

10 Kč - Vzor 2000

Zdroj: SURGA, Leopold. *České bankovky a mince 1993-2012*. Praha: Jerome, 2012. 131 s. ISBN 978-80-903266-8-2

20 Kč - Vzor 1993

Zdroj: SURGA, Leopold. *České bankovky a mince 1993-2012*. Praha: Jerome, 2012. 132 s. ISBN 978-80-903266-8-2

20 Kč - Vzor 2000

Zdroj: SURGA, Leopold. *České bankovky a mince 1993-2012*. Praha: Jerome, 2012. 133 s. ISBN 978-80-903266-8-2

20 Kč - Vzor 2018 I

Zdroj: 20 Kč – vzor 2018 I - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 10.02.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/mince/mince_20czk_18_i.html

20 Kč - Vzor 2018 II

Zdroj: 20 Kč – vzor 2018 II - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 10.02.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/mince/mince_20czk_18_ii.html

20 Kč - Vzor 2018 III

Zdroj: 20 Kč – vzor 2018 III - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 10.02.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/mince/mince_20czk_18_iii.html

20 Kč - Vzor 2019 I

Zdroj: 20 Kč – vzor 2019 I - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 10.02.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/mince/mince_20czk_19_i.html

20 Kč - Vzor 2019 II

Zdroj: 20 Kč – vzor 2019 II - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 10.02.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/mince/mince_20czk_19_ii.html

20 Kč - Vzor 2019 III

Zdroj: 20 Kč – vzor 2019 III - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 10.02.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/mince/mince_20czk_19_iii.html

50 Kč - Vzor 1993

Zdroj: SURGA, Leopold. *České bankovky a mince 1993-2012*. Praha: Jerome, 2012. 134 s. ISBN 978-80-903266-8-2

PAMĚTNÍ BANKOVKA

Zdroj: Pamětní bankovka 100 Kč vzor 2019 – technická příprava platidla. *Česká národní banka* [online]. 2019 [cit. 2019-02-09]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/numismatika/plan_emise_2016-2020/mimoradne/bankovka_100_2019_realizace.html?fbclid=IwAR2X5gwJTBNdtx_YeQ2vOcjOubueXI1WzDXHeCLbq23VFbgfmp0ekgy2Buo

UKÁZKY NESTANDARDNĚ POŠKOZENÝCH BANKOVEK

Bankovka ohořelá

Zdroj: Ohořelá bankovka - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 03.03.2019]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/poskozene_bankovky/forma_poskozeni_opotrebeni/ohorela_bankovka.html

Bankovka zetlelá

Zdroj: Zetlelá bankovka - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 03.03.2019]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/poskozene_bankovky/forma_poskozeni_opotrebeni/zetlela_bankovka.html

Bankovka poškozená hygienicky závadným materiálem

Zdroj: Bankovka poškozená hygienicky závadným materiálem - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 03.03.2019]. Dostupné

z: http://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/poskozene_bankovky/forma_poskozeni_opotrebeni/hygienicky_zavadny_material.html

Bankovka poškozená tak, že není možné ověřit její pravost

Zdroj: Bankovka poškozená tak, že není možné ověřit její pravost - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 03.03.2019]. Dostupné

z: http://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/poskozene_bankovky/forma_poskozeni_opotrebeni/nemoznost_overit_pravost.html

Bankovka poškozená nástražným zařízením na ochranu proti krádeži

Zdroj: Bankovka poškozená nástražným zařízením na ochranu proti krádeži - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 03.03.2019]. Dostupné

z: http://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/poskozene_bankovky/forma_poskozeni_opotrebeni/nastraznym_zarizenim.html

Bankovka skládající se z více než dvou částí

Zdroj: Bankovka skládající se z více než dvou částí - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 03.03.2019].

Dostupné

z: http://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/poskozene_bankovky/forma_poskozeni_opotrebeni/roztrzena_vice_nez_2_casti.html

Deformovaný obrazec bankovky

Zdroj: Bankovka s deformovaným obrazcem - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 03.03.2019].

Dostupné

z: http://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/poskozene_bankovky/forma_poskozeni_opotrebeni/deformovany_obrazec.html

Bankovka s proděravěným obrazcem v důsledku úředního znehodnocení

Zdroj: Bankovka s proděravěným obrazcem v důsledku úředního znehodnocení - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 03.03.2019]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/poskozene_bankovky/forma_poskozeni_opotrebeni/proderavela_bankovka_uredne.html

Bankovka, jejíž plocha je menší nebo rovna 50 %

Zdroj: Bankovka, jejíž plocha je menší nebo rovna 50% - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 03.03.2019]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/poskozene_bankovky/forma_poskozeni_opotrebeni/necela_bankovka_mensi.html

Bankovka, které chybí celý spodní okraj

Zdroj: Bankovka, které chybí celý horní nebo spodní okraj - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 03.03.2019].

Dostupné

z: http://www.cnb.cz/cs/platidla/bankovky/poskozene_bankovky/forma_poskozeni_opotrebeni/bankovka_bez_celeho_okraje.html

UKÁZKY NESTANDARDNĚ POŠKOZENÝCH MINCÍ

Mince s nečitelným reliéfem

Zdroj: Mince s nečitelným reliéfem - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 20.03.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/mince/poskozene_mince/formy_poskozeni_opotrebeni/necitelna.html

Mince, jejíž tvar je deformovaný

Zdroj: Tvar mince je deformovaný - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 20.03.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/mince/poskozene_mince/formy_poskozeni_opotrebeni/deformovana.html

Mince nastřížená

Zdroj: Nastřížená mince - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 20.03.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/mince/poskozene_mince/formy_poskozeni_opotrebeni/nastrizena.html

Mince, jejíž jednotlivé části jsou odděleny

Zdroj: Jednotlivé části mince jsou odděleny - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 20.03.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/mince/poskozene_mince/formy_poskozeni_opotrebeni/oddelenena.html

Necelá mince

Zdroj: Necelá mince - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 20.03.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/mince/poskozene_mince/formy_poskozeni_opot_rebeni/necela.html

Mince zkorodovaná tak, že její reliéf je nečitelný

Zdroj: Mince zkorodovaná tak, že reliéf je nečitelný - Česká národní banka. [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003 [cit. 20.03.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platidla/mince/poskozene_mince/formy_poskozeni_opot_rebeni/zkorodovana_nestandard.html

NIGERIJSKÁ BANKOVKA S QR KÓDEM

Zdroj: Nová 100-nairová bankovka – první bankovka s QR kódem –
Velvyslanectví České republiky v Abuji.[online]. [cit. 02.03.2019]
Dostupné

z: https://www.mzv.cz/abuja/cz/zpravy_a_udalosti/prvni_bankovka_s_qr_kodem_100.html

POTVRZENÍ O ZADRŽENÍ BANKOVEK NEBO MINCÍ

VZOR

Potvrzení o zadržení bankovek a mincí

Datum zadržení:

Důvod zadržení (*zakroužkujte některou z níže uvedených možností*):

- a) podezřelé bankovky nebo mince
- b) nestandardně poškozené tuzemské bankovky nebo mince

Počet kusů/ hodnota	Měna	Vzor (série)	Sériové číslo nebo ročník ražby	Celková částka (slovy)

Název a sídlo nebo adresa trvalého pobytu zadržitele

Jméno/jména a příjmení předložitele:

(u cizinců státní příslušnost,

u právnických osob – název)

Datum narození: Druh a číslo dokladu:

Adresa dlouhodobého nebo trvalého pobytu na území ČR (u právnických osob sídlo)

Adresa stálého bydliště (sídla) cizince v zahraničí:

Prokáže-li se pravost bankovek nebo mincí nebo rozhodne-li Česká národní banka o poskytnutí náhrady za nestandardně poškozené bankovky nebo mince, upřednostňují, aby Česká národní banka částku v nominální hodnotě bankovek a mincí (*zakroužkujte některou z níže uvedených možností*):

a) poukázala na bankovní účet, kód banky

u zahraničního účtu IBAN

a případně SWIFT

b) zaslala poštou na shora uvedenou adresu

Okolnosti, zadržení bankovek a mincí (*zakroužkujte některou z níže uvedených možností*):

a) při zpracování bankovek a mincí Českou národní bankou

b) při příjmu na přepážce úvěrové instituce provádějící pokladní operace

c) v zázemí úvěrové instituce provádějící pokladní operace nebo zpracovatele tuzemských bankovek a mincí při dalším zpracování

- d) jinými právníckými nebo fyzickými osobami jako podezřelé z padělání před odvodem k dalšímu zpracování
- e) Policií České republiky před rozšířením do peněžního oběhu
- f) jiné:

Místo zadržení bankovek nebo mincí:

Tuto část vyplňuje předložitel v případě, že žádá o náhradu nestandardně poškozených tuzemských bankovek a mincí. Vyplnění této části se pokládá za žádost o poskytnutí náhrady za nestandardně poškozené bankovky a mince podle § 10 odst. 3 zákona č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí.

Popis okolností a způsobu, jakým došlo k poškození tuzemských bankovek a mincí, včetně časových údajů:

.....
.....
.....
.....
.....

Tuto část vyplňte pouze v případě že došlo k zadržení bankovek nebo mincí v neanonymním zařízení (§ 11 odst. 2 zákona č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí).

Typ, model a výrobní nebo jiné číslo neanonymního zařízení:

.....

Místo, kde je neanonymní zařízení provozováno:

.....
Podpis předložitel

.....
Razítko a podpis zadržitele

Poučení k zadržení nestandardně poškozených bankovek a mincí:

Předložitel, kterému byly zadrženy nestandardně poškozené bankovky a mince, se může obrátit se žádostí o jejich náhradu na Českou národní banku. Ta je oprávněna náhradu poskytnout na základě § 10 odst. 3 zákona č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí, ve výjimečných a odůvodněných případech, souvisejících zejména se živelní pohromou či jinou událostí vážně postihující nebo ohrožující život či majetek nebo s následkem trestného činu. Nevyplnil-li předložitel: Popis okolností a způsobu, jakým došlo k poškození tuzemských bankovek a mincí“, může žádost o poskytnutí náhrady předat České národní bance do 60 dnů ode dne, kdy byly nestandardně poškozené bankovky a mince zadrženy. Žádost je k dispozici na internetových stránkách České národní banky a v pobočkách České národní banky.

Zdroj: Příloha č. 1 vyhlášky České národní banky č. 274/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o oběhu bankovek a mincí.

**ŽÁDOST O POSKYTNUTÍ NÁHRADY ZA NESTANDARDNĚ
POŠKOZENÉ TUZEMSKÉ BANKOVKY A MINCE**

VZOR

**Žádost o poskytnutí náhrady za nestandardně poškozené tuzemské bankovky
nebo nestandardně poškozené tuzemské mince**

Žadatel (jméno a příjmení, datum narození, v případě právnické osoby obchodní firma nebo název a identifikační číslo):

.....
.....

Adresa bydliště (sídlo), telefon nebo e-mailová adresa žadatele:

.....
.....

Tuzemské bankovky a mince předkládané k náhradě (u tuzemských bankovek a mincí již zadržených úvěrovou institucí, zpracovatelem bankovek a mincí nebo ČNB vyplňte podle Potvrzení o zadržení bankovek a mincí):

Nominální hodnota	Sériové číslo nebo ročník ražby	Počet kusů	Částka v Kč

Popis okolností a způsobu, jakým došlo k poškození tuzemských bankovek a mincí, včetně časových údajů:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Náhradu za nestandardně poškozené tuzemské bankovky nebo nestandardně poškozené tuzemské mince (*zakroužkujte některou z níže uvedených možností*):

a) poukážte na bankovní účet, kód banky

u zahraničního účtu IBAN

a případně SWIFT

b) zašlete poštou na shora uvedenou adresu, případně na korespondenční adresu uvedenou níže.

Korespondenční adresa:

.....

Tato část se vyplňuje jen v případě, že k poškození tuzemských bankovek nebo mincí došlo v důsledku aktivace nástražného zařízení na ochranu proti krádeži:

Jméno, datum narození, číslo občanského průkazu a adresa bydliště osoby, která manipulovala s nástražným zařízením na ochranu proti krádeži:

.....
.....

Jména, datum narození, číslo občanského průkazu a adresy bydliště osob, které byly přítomny poškození tuzemských bankovek a mincí v důsledku aktivace nástražného zařízení na ochranu proti krádeži:

.....
.....
.....
.....
.....

Typ nástražného zařízení na ochranu proti krádeži:

.....
.....

Poučení k žádosti o poskytnutí náhrady za nestandardně poškozené bankovky nebo nestandardně poškozené tuzemské mince:

Na poskytnutí náhrady za tuzemské bankovky, ohořelé, zetlelé, obarvené, odbarvené, poškozené hygienicky závadným materiálem nebo tak, že není možné ověřit jejich pravost, poškozené nástražným zařízením na ochranu proti krádeži, skládající se z více než 2 částí, nebo za tuzemské bankovky, jejichž obrazec je nečitelný, deformovaný, proděravělý v důsledku úředního znehodnocení nebo úředně přetištěný nápisem, jejich plocha je menší nebo rovna 50 %, nebo kterým chybí celý horní nebo spodní okraj nebí právní nárok a náhrada nemusí být poskytnuta.

Na poskytnutí náhrady za tuzemské mince, jejich obrazec nebo reliéf je nečitelný nebo jejichž tvar je deformovaný, tuzemské mince nastřížené nebo vyrobené z více částí, jejichž jednotlivé části jsou odděleny, nebo tuzemské mince poškozené nástražným zařízením na ochranu proti krádeži není právní nárok a náhrada nemusí být poskytnuta.

V případě, kdy se náhrada za nestandardně poškozené tuzemské bankovky nebo nestandardně poškozené tuzemské mince zasílá žadateli poštou, odečítají se od zasílané částky náklady na úhradu poštovného.

Při poskytnutí náhrady za tuzemské bankovky nebo tuzemské mince poškozené aktivací nástražného zařízení na ochranu proti krádeži může České národní banka požadovat náhradu nákladů vynaložených na výrobu nových tuzemských bankovek nebo tuzemských mincí v množství odpovídajícím počtu bankovek nebo mincí, za něž byla náhrada poskytnuta. V tomto případě se náhrada nákladů rovněž odečte od náhrady poskytnuté za poškozené tuzemské bankovky a mince.

Při poskytnutí náhrady za tuzemské bankovky poškozené hygienicky závadným materiálem, u kterých je nutno vynaložit náklady na zajištění zdravotní nezávadnosti, může Česká národní banka požadovat náhradu takto vynaložených nákladů.

Při poskytování náhrady za tuzemské bankovky, u kterých nelze vzhledem k charakteru poškození bez podrobnějších zkoumání určit jejich množství a hodnotu, je ohledně jejich množství a hodnoty rozhodující zjištění České národní banky.

.....
Místo a datum podání žádosti

.....
Podpis žadatele, popř. razítko právnické osoby

Zdroj: Úřední sdělení České národní banky, ze den 21. prosince 2016 k některým ustanovením zákona o oběhu bankovek a mincí.